

אשיחה בהקד

שיחות מפי
הרב אורן נזרית שליט"א

הלכות ערובי מבשילין

בהלכה

אשיחה בחקיק

בהלכה

ניתן להשיג את ספרי המחבר:
שיחות חיזוק ה' כרכים
אשיחה בחוקיק ה' כרכים
קול חתן וקול שמחה

מתוך סדרת הספרים אשיחה בחקיק (ה' כרכים)
ניתן להשיג בטלפונים 0509013000, 0506491414
למעוניינים ניתן לקבל השיחה
במייל toraoren@gmail.com

שיחות מפי הרב אורן נזרית שליט"א

- ג תקנת ערוב תבשילין.....
- ג פת ותבשיל.....
- ג שעור תבשיל.....
- ג הסמוכים על שלחן בעל הבית.....
- ד הקדמת ההכנה לשבת.....
- ד מהו תבשיל?.....
- ד הנחה קדם ערב יום טוב.....
- ד הנחה לצרף יום טוב אחר.....
- ד הנחה אחר שקיעת החמה.....
- ה ברפת המצוה ואמירת 'בהדין עירובא'.....
- ה הרוצה במלאכות נוספות.....
- ה אינו מבין נסח האמירה.....
- ה המערב תבשילין וחסרות בבת אחת.....
- ו שכח לערב ונזכר בבית הכנסת.....
- ו גדול העיר - מערב על בני עירו.....
- ו אימתי סומכים על גדול העיר.....
- ז בשל בדיעבד ללא ערוב תבשילין.....
- ז אבד ערובו או טעה בהנחתו.....
- ח שכח להניח או פשע.....
- ח בשול ביום טוב שחל ביום ה' - לצרף שבת.....
- ט הנחת ערוב ביום טוב ראשון של גליות.....
- ט תושב ארץ ישראל הנמצא בחו"ל.....
- ט ערוב עבור שכן עם הארץ.....
- ט בשול לצרף שבת - קשאסור באכילה.....
- י קריאת שנים מקרא ואחד תרגום.....

- יא **'לכבי אשיחה' - פניני חיזוק בראי הפרשה**.....
- יא 'וחי בהם' - הזרמת חיות רוחנית לאברים.....
- יב וחי בהם - קנין קיומי לעולם הנצח.....
- יג אימתי יש שכר למצוות?.....
- יג כפי ערך המצוה בעיני האדם - כך יהיה שכרו.....
- טו הפסד מצוה - כנגד שכרה.....
- טז 'וחי בהם' - קיום המצוות בחשק ובהתלהבות.....
- טז כיצד נקנה חשקת המצוות?.....
- יז 'וחי בהם' - שפע והארה המשתלשלים מחמת המצוה.....
- יח 'וחי בהם' - לחיות בתוף קדשת המצוה.....
- יח מצוה גוררת מצוה.....

ניתן להקדיש פרשיות לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב
לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

הלכות ערובי תבשילין

(דעת הצ"ח ביצה טז, א וכן דעת עוד אחרונים הוכחו בכף החיים שם אות יח), ויש מתירים על כל פנים לאפות, וספיקא דרבנן לקולא.

שעור תבשיל

ג. שעור התבשיל שמניח לצרף הערוב, יהא בשעור בנות (כ"ז גרם, וכדיעבד די כ"ח גרם) ואפלו בני המשפחה מרבים די בבנות תבשיל לצרף הערוב. וטוב להחמיר בתבשיל בשעור כביצה.

דעת תוספות (ביצה טז, ב) שכזית הוא שעור חצי ביצה, וכן פסק מרן השו"ע (סי' תפו) לעגון שעור אכילת מצה, אבל בדיעבד די בשעור שליש ביצה, ופחות מעט. ואף שמרן פסק כדעת תוספות, מפל מקום ודאי שלגבי שעור ערוב תבשילין דהוי מדרבנן - בדיעבד יש לסמוך על שיטת הרי"ף והרמב"ם. וזה דלא כדברי הבן איש חי (פרשת צו אות א) ששעור תשעה דרהם (כ"ז גרם) הוא לעיכובא.

הסמוכים על שלחן בעל הבית

ד. שנים או שלשה בעלי בתים הנגרים בדירה אחת, צריכים לעשות כל אחד ערוב בפני עצמו, אבל בני ביתו הסמוכים על שלחנו, אפלו אם הם נשואים, אינם צריכים לערב באפן נפרד ורשאים לאפות ולבשל בביתו עבור כלם על סמך הערוב של ראש המשפחה (שו"ע תקכו, כ ובאחרונים שם). [וכמו כן ווג צעיר תפאים להתארח בקח אצל הוריהם ולשבת אצלם, ויש להם חדר מיוחד לעצמם - נראה דאינם צריכים לערב, ויכולים להתליק נרות שבת בחדר המיוחד להם, וסומכים על ההורים שעושין הערוב (אשל אברהם שם)] ואם הם חלוקים בעצמם וכל אחד סועד על חשבון עצמו, כל אחד יערב בפני עצמו,

בסיעתא דשמיא, נמצאים אנו בימים הקדושים של חל המועד פסח, כאשר יום טוב אחרון (שביעי של פסח) יחול בערב שבת - ואחריו נקבל פני שבת קדש פרשת אחרי מות. כידוע, יום טוב שחל בערב שבת, אין לאפות ולבשל לצרף שבת - אם לא על ידי הנחת 'ערוב תבשילין' בערב יום טוב, על כן נגיד את שעורנו זה להלכות 'ערוב תבשילין' כפי שסדרו בספר 'חזון עובדיה' (חלק יום טוב) למרן מופת הדור רבנו עובדיה יוסף זיע"א.

תקנת ערוב תבשילין

א. יום טוב שחל להיות בערב שבת, אסרו חז"ל לבשל בקדרה בפני עצמה, או לאפות פת, לצרף השבת - אלא על ידי ערוב תבשילין, דהינו שניח פת ותבשיל מערב יום טוב לשבת בכדי שיהיה נפר שאינו מתחיל בבשול ובאפיה שאינם לצרף יום טוב בעצמו של היום, אלא הוא רק בנומר מלאכת אכל נפש לאחר שהתחיל בה מערב יום טוב (ביצה טז, ב).

פת ותבשיל

ב. נהגו להניח לצרף הערוב פת ותבשיל, כדברי רבי אליעזר (שם) על הפסוק 'את אשר האפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו' - "אין אופין אלא על האפו, ואין מבשילין אלא על המבשל, מפאן סמכו חכמים לערובי תבשילין מן התורה". ולכן יש להניח לבתחלה פת ותבשיל מערב יום טוב, וכדיעבד אם לא הניח לצרף הערוב אלא תבשיל בלבד, מתר לאפות ולבשל ביום טוב לצרף השבת (שו"ע תקכו ס"ב). אבל אם הניח פת בלבד - יש אומרים שאפלו לאפות ביום טוב אינו רשאי

יום טוב ויאמר שהוא סמך עליו לשם מצות ערוב לאפות ולבשל מיום טוב לשבת ולא יברך עליו. ומיהו אם לא עשה בן ככל זאת מתיר לו לאפות ולבשל על סמך הערוב הזה.

הנחה לצורך יום טוב אחר

ח. וכן אם הניח ערוב על דעת לסמך עליו גם ליום טוב אחר, כגון ראש השנה שחל ביום חמישי וששי, ומתכוון בשעת הנחת הערוב לסמך עליו כחג הסוכות שחל גם בן בחמישי וששי בחול"ל. או שמניח הערוב בערב חג הסוכות ומתכוון לסמך עליו בשמחת תורה - לכתחלה לא יסמך עליו ביום טוב האחר, שכן יש פוסקים הסוברים שאפילו אם הניח הערוב שנים או שלשה ימים מקדם לא מהני. הלכך לכתחלה צריך לעשות ערוב אחר ביום טוב האחר ויברך עליו, או שיטל את הערוב של יום טוב הראשון ויאמר עליו: בחרין ערובא דהא שרי לנא לאפוני ולבשולי וכו', ולא יברך עליו. אבל בדיעבד יכול לסמך עליו כל זמן שהוא קנים וראוי לאכילה (שו"ע תקכו, יד ובאחרונים שם).

הנחה אחר שקיעת החמה

ט. לכתחלה צריך להניח ערוב תבשילין מבעוד יום בערב יום טוב (מגן אברהם סימן רס סק"ג), ומכל מקום מי ששכח להניח ונזכר אחר שקיעת החמה, יניח הערוב בזמן 'בין השמשות' ויברך עליו 'על מצות ערוב' ויוצא בו ידי חובתו. ואפילו אם ענה ברכו של תפלת ערבית, כל עוד לא התפלל ערבית של יום טוב יכול להניח את הערוב ולא יברך עליו.

עין שו"ת יתנה דעת (ח"ו סי' לא) בענין ברכה על הנחת ערוב בבין השמשות, שהעלה על פי רבים מגדולי הפוסקים (שו"ת אבני גזר י"ד סימן ססח אות ד'; שו"ת חלקת יואב מהדורא תנינא סוף סימן א'; שו"ת דברי מלביאל חלק א' סימן א') שמצוה דרבנן אשר התיר לעשותה בבין השמשות מטעם ספק דרבנן לקולא, רשאים

ומזב להחמיר להניח פת הערוב בשעור כביצה (אשל אברהם שם).

הקדמת ההכנה לשבת

ה. גם מי שהניח ערובי תבשילין - מן הראוי שישתדל לכתחלה לתקדים הכנת צרכי השבת בעוד היום גדול, בשעור זמן שיהיו המאכלים ראויים לאכילה ויהיה אפשר להנישם לפני אורחים אם יבואו בו ביום. אבל מי שנתעבב - יכול לבשל לצורך שבת עד סמוך לשקיעת החמה. והטעם דאנו סומכים על הסכרא שצרכי שבת נעשים ביום טוב מן התורה, אף בלא טעם הואיל ומקלעי אורחים' (שו"ת דברי מלביאל ח"ג סו"ס כה בדעת מרן, ודלא כמגן אברהם ר"ס תקכו).

מהו תבשיל?

ו. התבשיל של הערוב יכול להיות מבשל או צלי או שלוק או כבוש או מעשן, ואפילו תפוח מבשל, ובלבד שיהיה ראוי ללפת בו את הפת. לכן אין לערב בדיסא מיני קמניות שאין רגילים ללפת בהם את הפת (שו"ע תקכו סעי' ד-ה), ואין לערב בדיג מלוח (טור שם). ובמקומות החמים נוהגים לקחת ביצה שלוקה בקלפתה שמחזיקה מעמד ואינה באה לידי סרחון בשאר מיני לפתן (בא"ח צו אות א). ובזמן הזה שיש לנו מקררים חשמליים, מוזב להדר לקחת לחם שלם ותבשיל חשוב כגון בשר או דגים לצורך מצות ערובי תבשילין, ואסור לבשל או לאפות ביום טוב אלא כל זמן שהערוב קנים. ואחר שהכין כל צרכי שבת ביום טוב - אם ירצה יכול לאכל את הפת והתבשיל של הערוב אפילו ביום טוב עצמו. אולם מוזב לאכלו בליל שבת, או בסעודה שלישית של שבת (תקכו, טז ובאחרונים).

הנחה קדם ערב יום טוב

ז. לכתחלה צריך להניח הערוב דוקא מליל ערב יום טוב, עד שקיעת החמה של ערב יום טוב. ואם הניחו קדם ערב יום טוב יחזר ויטלנו בערב

ברכת המצוה ואמירת 'בהדין עירובא'

י. בשעה שמניח הערוב בערב יום טוב, מברך: ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות ערוב, ויסוס: "בהדין עירובא יהא שרי לנא לאפניי ולבשולי ולאדלוקי שרנא ולמעבד כל צרכנא מיום טוב לשבת" (בערוב זה יהיה מתר לנו לאפות ולבשל ולהחליק הנר ולעשות כל צרכינו מיום טוב לשבת). וצריך שיבין מה שאומר, ואם אינו מבין בארמית או בלשון הקודש – יאמר הנסח הנ"ל בלועזית בשפה שמבין (רמ"א תקכו, יב).

הרוצה במלאכות נוספות

יא. בשמניח את הערוב - צריך להזכיר המלאכות שרוצה לעשותן ביום טוב לצד השבת, ולכן אם רוצה לשחט עוף לצד השבת, כשאומר התנאי 'יהא שרי לנא' יש להוסיף 'ולשחמ' (כנה"ג שם), ואם הניח הערוב ולא הזכיר המלאכות, ובגזון שאמר 'יהא שרי לנא למעבד כל צרכנא', יש אומרים (רמ"א תקכו, כ בשם או"י) דהוי כמו שלא ערב כלל, ויש אומרים (יש"ש ביצה פ"ב ס"ח) דבדיעבד אין אמירת המלאכות בפרטות מעכבת, והכי נקטינן.

אינו מבין נסח האמירה

יב. אם בעל הבית אינו יודע הנסח 'בהדין עירובא' ילמדוהו שיאמר אחריהם מלה במלה את הברכה והנסח בהדין עירובא יהא שרי לנא וכו'. ואם אי אפשר ללמדו - אפשר שבעל הבית יברך על הערוב והשליח שליחו יאמר את הנסח בהדין עירובא וכו' (הליכו"ע ח"א פרשת צו אות לא). ונכון שהאשה תשמע את הברכה ואת הנסח של בהדין עירובא וכו' מפי בעלה ותענה אמן, כי עקר הערוב נעשה בשבילה, שהיא עוסקת בצרכי הבית באפייה ובשול וכו'. ובדיעבד אין זה מעכב (ערוה"ש תקכו).

המערב תבשילין וחסרות בבת אחת

יג. העושה ערובי תבשילין וערובי חסרות בבת אחת, יברך ברכה אחת אשר קדשנו במצותיו

לברך עליה. והוא הדין בגזון שלנו שהתר לערב ערובי תבשילין בבין השמשות, יש לברך על הערוב פתקנת חז"ל. וראיה לזה מהתוספות מנחות (דף סו ד"ה זכר למקדש) שבספק חשכה יכולים לברך ולספור ספירת העמר, ואין צריך להמתין עד שיהיה ודאי לילה, שפיון שספירת העמר בזמן הזה הוי רק מדרבנן, ספיקא דרבנן לקולא.

איברא דהחכם צבי (סימו קל) דן בדבר ערוב תבשילין בכבוש או בדגים מלוחים הנקראים 'הרינג', והעלה דכיון דאיכא ספק בדבר בדיעבד יש להקל, ואף בשעת הדחק יש להתיר, כי שעת הדחק כדיעבד דמי, אלא הסתפק אם יכול לברך על זה, שיש לו מר כיון שאין ברכות מעכבות טוב יותר שלא לברך אף על פי שיוצא ידי חובת ערוב בזה. ומטיק שם החכם צבי שלא לברך. ובשו"ת 'נודע בשערים' לגינו מהרד"ב אשכנזי זצ"ל אב"ד סלונים (חלק ב' אורח חיים סוף סימו ו') כתב שאמנם דעתו נוטה דשרי לברך, וכן סתימת לשון מרו השלחן ערוך (טטו, ב) גבי ערובי תחומין בין השמשות, שהתיר בדיעבד ולא חלק בין ברכה לקיום המצוה. אף למעשה לא מלאו לבו לחלק על זקנו החכם צבי, והורה להניח בלי ברכה. אולם לדעת מרו זיע"א לא שבקינן פשוטותא דגדולי הפוסקים מפני ספקו של הנודע בשערים, וכן כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ז סי' לו), שהמניח ערוב תבשילין בבין השמשות יכול לברך.

ולענין אם ענה ברכו, דעת מגן אברהם (תקכו סק"א) לאסור הערוב, מאחר שקבל עליו יום טוב בברכו, אף הט"ז (שם סק"ג) בשם הראב"ן כתב דקבלת קדשת יום טוב הוי רק לאחר תפלת ערבית של יום טוב, וכן כתב בעטרת זקנים, ובהלכה ברורה (אויערבו), וכן דעת מהר"ש קלוזנר בשו"ת ובחירת בחיים (סי' פג), וגם החיי אדם כתב לסמוך על זה לענין דיעבד.

וצָנוּנוּ עַל מִצְוַת עֲרוּבֵי, וְאִם חָתַם 'עַל מִצְוַת עֲרוּב' - יֵצֵא יְדֵי חוֹבָה לְשִׁנְיָהֶם.

הַדָּבָר שִׁיּוּסֵיף תַּנְאִי: 'וְאִם לֹא יוֹעִיל עֲרוּבֵי עַל פִּי הַדִּין, הַנְּנִי סוֹמֵךְ עַל עֲרוּב גְּדוֹל הָעִיר.'

אֵימָא בְּגַמְרָא (ספָה מו, א): "תַּנּוּ רַבְנָן: הָיָה לְפָנָיו מִצְוַת הַרְבָּה, אוֹמֵר: בְּרוּךְ אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצָנוּנוּ עַל הַמִּצְוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מְבָרַךְ עַל כָּל אַחַת וְאַחַת בְּפָנָי עֲצָמָה. אָמַר רַבִּי זִירָא וְאֵימִיתְמָא רַבִּי חֲנִינְיָא בַר פֶּפְאָה: הִלְכְתָא כְּרַבִּי יְהוּדָה. וְאָמַר רַבִּי זִירָא וְאֵימִיתְמָא רַבִּי חֲנִינְיָא בַר פֶּפְאָה: מַאי טַעְמָא דְרַבִּי יְהוּדָה דְכָתִיב בְּרוּךְ ה' יוֹם יוֹם, וְכִי בְיוֹם מְבָרְכִין אוֹתוֹ וּבְלֵילָה אֵין מְבָרְכִין אוֹתוֹ? אֵלָּא בְּאֵלּוּמֵי לֵךְ: בְּכָל יוֹם וְיוֹם תָּנוּ לוֹ מַעֲיִן בְּרִכּוֹתָיו, הֵכָא נִמְיָ בְּכָל דְבָר וְדָבָר תָּנוּ לוֹ מַעֲיִן בְּרִכּוֹתָיו."

וּמְכַל מְקוּם אִם הַכִּין תַּבְשִׁיל בִּיצָה וְכִי"ב לְצַרְף הָעֲרוּב, וְשִׁכַח לְבָרַךְ וּלְהַתְנוּת 'בְּדִין עֲרוּבָא' - יֵשׁ לְהַקֵּל שְׁפִירוֹן שְׁהֵיָה בְּדַעְתּוֹ לְהַתְנוּת וּלְבָרַךְ עָלָיו מִתֵּר בְּדִיעֵבַד, וְהַבְרָכָה שְׁצָרִיף לְבָרַךְ עָלָיו לְכַתְחֵלָה וּלְהַתְנוּת עָלָיו בְּהִדְיָא אֵינְהָ מְעַכְבָּת, כִּי הַבְרָכּוֹת אֵינָן מְעַכְבּוֹת. וּמִיָּהוּ אִם נִזְכַּר בְּבֵיתוֹ קִדְּשׁ כְּנִיסַת יו"ט יַחֲזֹר וְיִטַּל הָעֲרוּב בְּיָדוֹ וְיִבְרַךְ וְיֹאמַר הַנֶּסֶח בְּדִין עֲרוּבָא וְכו', וְאִם כָּבַד בְּרוּךְ רַק שִׁכַח לֹאמַר בְּדִין עֲרוּבָא וְכו' לֹא יַחֲזֹר לְבָרַךְ שְׁנִית, רַק יִטְלַנוּ וְיֹאמַר בְּדִין עֲרוּבָא וְכו'. וְאִם נִזְכַּר בְּיוֹם טוֹב רֵאשׁוֹן שֶׁל גְּלוּיּוֹת יַעֲשֶׂה עֲרוּב עַל תַּנְאִי (כְּפִי שְׁיַחְבָּאָר לְקַמְּן אוֹת כ"א).

וְנִרְאֶה דָּאָף עַל פִּי שְׁהֵלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה יֵשׁ לְחַלֵּק מִנְדוֹן דִּידָן, דְּשִׂאנִי הֵכָא שְׁשִׁיתִי הַמִּצְוֹת הֵן מִצְוֹת שֶׁל עֲרוּב, מִשּׁוּם הֵכִי יֵשׁ לְפַטְרָן בְּבִרְכָה אַחַת. כֵּן כָּתַב בְּשׁו"ת מַהֲר"מ דִּי בּוּטוֹן (ס' ל"ח) וּבִסְפָר פְּרִי הָאֲדָמָה (ח"א דף ל"ח, ג). וּבְשִׁירֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָה (ס' שְׁצָה הַגַּה"ט אוֹת א) הֵבִיא דְבָרֵי מַהֲר"מ דִּי בּוּטוֹן הַנ"ל, וְכָתַב דְּנִרְאֶה דְשָׁרִי לֹאמַר 'עַל מִצְוַת עֲרוּב', אֲף סִיּוּם דְּמְכַל מְקוּם כָּבַד הוֹרָה זְקוּן. וְכֵן בְּמֵאמַר מְרַדְּכִי (ש"ס ס"ב) הִסְכִּים לְמַהֲר"מ דִּי בּוּטוֹן לֹאמַר 'עַל מִצְוַת עֲרוּבֵי, וְאֲף עַל פִּי שְׁמַצִּינוּ כְּמָה מִן הָאֲחֵרוֹנִים שֶׁפִּקְפְּקוּ עַל דְּבָרֵי מַהֲר"מ דִּי בּוּטוֹן (שׁו"ת בְּנֵי עוֹלָם או"ח ס' כ"ט: שׁו"ת דְּבָרֵי מְלִכִּיָּא ל"ג ס' ז) לְדִינָא יֵשׁ לְבָרַךְ בְּרִכָּה אַחַת וְכַדַּעַת מַהֲר"מ דִּי בּוּטוֹן, שֶׁסִּפֵּק בְּרִכּוֹת לְהַקֵּל.

גְּדוֹל הָעִיר – מְעַרְב עַל בְּנֵי עִירוֹ

טו. מִצְוָה עַל גְּדוֹל הָעִיר אוֹ רַב הַשְּׁכוּנָה לְעַרְב עַל בְּנֵי עִירוֹ אוֹ שְׁכוּנָתוֹ, שְׁיִזְכֶּה אֶת עֲרוּבּוֹ עַל יְדֵי אָדָם אַחֵר בְּהַנְּבָהֵת טַפַּח לְזִכּוּתָם שֶׁל בְּנֵי הָעִיר אוֹ הַשְּׁכוּנָה, וְאַחֵר שְׁיִזְכֶּה לָהֶם הָעֲרוּב, וְיִטַּל הָעֲרוּב בְּיָדוֹ וְיִבְרַךְ, וְיִסִּים כְּסוּף אֲמִירָתוֹ: 'לָנוּ וְלְכָל בְּנֵי הָעִיר הַזֹּאת' (שׁו"ע תַּקְכוּ סעי' י"ב). וְנִבְּוֵן לְכַתְחֵלָה שְׁהָאָדָם הַזֹּכֵה לֹא יִהְיֶה מְבַנֵּי בֵיתוֹ שֶׁל כָּעַל הָעֲרוּב, אֲף עַל פִּי שְׁהֵם גְּדוּלִים כָּל שְׁהֵם סְמוּכִים עַל שְׁלֵחָנוּ, וְכֵן לֹא יַעֲשֶׂה זֹאת עַל יְדֵי אֲשֶׁתּוֹ. וְאִם קָשָׁה לוֹ לְחַפֵּשׂ אָדָם זֶר - יָכוֹל לְזַכּוֹת אֲפִלּוּ עַל יְדֵי אֲשֶׁתּוֹ (ע"י או"ח ש"ס, י). וְאִם הָיָה רְגִיל לְעַרְב לְאַחֲרִים, וְשִׁכַח לְזַכּוֹת הָעֲרוּב תַּחֲלָה עַל יְדֵי אָדָם אַחֵר, וְיָכוֹל לְסַמֵּךְ עַל עֲרוּבּוֹ בְּדִיעֵבַד (ע"פ דַּעַת גֵּן הַמֶּלֶךְ ס' קב).

שִׁכַח לְעַרְב וְנִזְכַּר בְּבֵית הַכְּנֶסֶת

יד. מִי שְׁשָׁכַח לְהַנִּיחַ עֲרוּב תַּבְשִׁילִין, וְנִזְכַּר כְּבוֹאָה לְבֵית הַכְּנֶסֶת לְהַתְפַּלֵּל מִנְחָה, וְאֵין פְּנָאֵי לְלֶכֶת לְבֵיתוֹ וְלְחֹזֵר - יֵשׁ אוֹמְרִים שְׁיִוָּבֵל לְעֲשׂוֹת עֲרוּב מִמְּקוּמוֹ, עַל יְדֵי שְׁיַחֲשַׁב עַל אֵיזָה תַּבְשִׁיל שְׁזוּכַר שִׁישׁ כְּבֵיתוֹ, וְיֹאמַר: כְּזֶה הָעֲרוּב יֵהָא מִתֵּר לִי לְאַפּוֹת וּלְכַשָּׁל וּלְהַדְלִיק אֶת הַנֵּר וְכו', וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׂאֵין זֶה מוֹעִיל, וּבְשַׁעַת הַדְּחַק יִסְמָךְ עַל הַמַּתִּירִים, אֲף לֹא יִבְרַךְ (אֲפִלּוּ עַדוֹן לֹא שִׁקְעָה הַחֲמָה). וְטוֹב

אֵימִתִּי סוֹמְכִים עַל גְּדוֹל הָעִיר

טו. וּמְכַל מְקוּם לְכַתְחֵלָה חֵיב כָּל אָדָם לְעֲשׂוֹת עֲרוּב תַּבְשִׁילִין כְּעֲצָמּוֹ וְלֹא יִסְמָךְ עַל גְּדוֹל הָעִיר, וְרַק אִם שָׁכַח אוֹ נִאָּנַם וְלֹא עָרַב יִסְמָךְ עַל גְּדוֹל הָעִיר שְׁמַעְרַב לְכָל בְּנֵי עִירוֹ (שׁו"ע תַּקְכוּ, ז). וּבְשִׁבְרָף אוֹתוֹ גְּדוֹל הָעִיר לְהַנִּיחַ הָעֲרוּב - סוֹמֵךְ עָלָיו

הנה פסק מֶרֶן השו"ע (סי' תקכז, ז) שְׁאֵם הַנִּיחַ עָרוֹב וְאָבֵד קִדְּם שְׂיִבְשַׁל לְצַרְף הַשֶּׁבֶת, יְכוּל לְסַמֵּךְ עַל הָעָרוֹב שֶׁל גְּדוּל הָעִיר, שְׂכַל אָדָם דַּעְתּוֹ לְסַמֵּךְ עַל עָרוֹבוֹ שֶׁל גְּדוּל הָעִיר אִם יֵאָבֵד עָרוֹבוֹ, וְלֹא אֲמָרִינוּ כִּינּוּן שֶׁהַנִּיחַ עָרוֹב גְּלִי אֲדַעְתִּיהָ שְׁאִינוּ רוֹצֵה לְסַמֵּךְ עַל גְּדוּל הָעִיר.

וְעַל מִשְׁנֵה בְּרוּרָה (שם סקכ"ו) שֶׁכָּתַב דְּמִי שְׂכַל פַּעַם עוֹשֶׂה הָעָרוֹב בְּעַצְמוֹ וְאִינוּ רוֹצֵה לְסַמֵּךְ עַל עָרוֹב שֶׁל הַגְּדוּל, וְשִׁנָּה אַחַת קָרָה שֶׁשָּׂכַח כְּמָה פְּעָמִים [או אֶפְלוּ פַּעַם אַחַת] וְלֹא עָשָׂה - בְּזֶה אֵין הַגְּדוּל מוֹצִיא, שֶׁהָרִי לֹא הִיָּה דָּרְכוֹ לְסַמֵּךְ עַל הַגְּדוּל. וְהָעִיר עָלָיו מֶרֶן מוֹפֵת הַדּוֹר זִיע"א שֶׁלְכַאוֹרָה אֵינוּ מְכַרְח, שָׂאֵף עַל פִּי שְׁנוּחַ לוֹ תַּמִּיד לַעֲשׂוֹת הַמְצָנָה בְּעַצְמוֹ, אִם שָׂכַח לַעֲשׂוֹת עָרוֹב תַּבְּשִׁילִין יְכוּל לְסַמֵּךְ עַל גְּדוּל הָעִיר, דְּלֹא גָרַע מִדִּין אִם עָשָׂה עָרוֹב תַּבְּשִׁילִין וְאָבֵד, דְּלֹא אֲמָרִינוּ כִּינּוּן שֶׁהַנִּיחַ עָרוֹב בְּעַצְמוֹ גְּלָה דַּעְתּוֹ שְׁאִינוּ רוֹצֵה לְסַמֵּךְ עַל גְּדוּל הָעִיר, הַלְכָּף גַּם זֶה יְכוּל לְסַמֵּךְ עַל גְּדוּל הָעִיר. וְכֵן כָּתַב בְּשו"ת קַנְנָן תוֹרָה (ח"ג סי' ע אֹת א).

[וְעַל לַעֲלֵל אוֹת ו' שֶׁהִבְאֵנוּ מֵה שֶׁכָּתַב מֶרֶן זִיע"א: "וְאָסוּר לְבַשֵּׁל אוֹ לְאֶפְרוֹת בְּיוֹם טוֹב אֲלֹא כָּל זְמַן שֶׁהָעָרוֹב קָיָם. וְאַחַר שֶׁהִכִּין כָּל צָרְכֵי שֶׁבֶת בְּיוֹם טוֹב - אִם יִרְצֶה יְכוּל לְאָכַל אֶת הַפֶּת וְהַתַּבְּשִׁיל שֶׁל הָעָרוֹב אֶפְלוּ בְּיוֹם טוֹב עַצְמוֹ". וּבִפְשֻׁטוֹת כִּנּוּן הָרַב לְעַקֵּר הַהֲלָכָה הַמוֹבָאֵת בְּשִׁלְחוֹן עָרוֹף (סעי' טו-טז): "נֶאֱכַל הָעָרוֹב אוֹ שְׂאָבֵד קִדְּם שְׂבִשֵּׁל לַשֶּׁבֶת, אֵינוּ יְכוּל לְבַשֵּׁל ... לְאַחַר שֶׁהִכִּין צָרְכֵי שֶׁבֶת יְכוּל לְאָכְלוֹ". וְעַל זֶה קָאֵי חֲדוּשָׁא דְרִשְׁאֵי לְסַמֵּךְ בְּכֵהָא גִּוְנָא עַל גְּדוּל הָעִיר (כְּמַבְאָר בְּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַפְּלָבוֹ), וְעַדִּין יֵשׁ בְּזֶה מִן הַדַּחֲק.

וְשָׂמָא יֵשׁ לוֹמַר, דְּמָה שֶׁכָּתַב דְּצָרִיף שִׁיְהִיָּה הָעָרוֹב קָיָם, הוּא לְאַפּוֹקִי אִם אֲכַל אֶת הָעָרוֹב בְּעַצְמוֹ, וּבְזֶה וּדְאִי לֹא הִיָּתָה דַּעְתּוֹ לְסַמֵּךְ עַל גְּדוּל הָעִיר, דְּהָא גְּלָה דַּעְתּוֹ לְהִדְיָא שְׂאִין

מִסְתַּמָּא, וְאֵין צָרִיף לְשַׁאֵל אוֹתוֹ (רמ"א שם סע' ט). וְאִם שָׂכַח בְּשִׁנֵּי הַנְּלִים רְצוּפִים - יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁנִּחְשָׁב לְפּוֹשֵׁעַ וְאֵינוּ יְכוּל לְסַמֵּךְ עַל עָרוֹב שֶׁל גְּדוּל הָעִיר. וּמִכָּל מְקוֹם בְּזְמַן הַזֶּה בּוֹנֵת הָרַב הַמְעַרֵב עָרוֹבֵי תַּבְּשִׁילִין לְזוֹבוֹת גַּם אֲנָשִׁים כְּאֵלֶּה הַקְּרוֹבִים לְפִשְׁעָה, וְלִכְּנֹן יְכוּלִים לְסַמֵּךְ עָלָיו בְּדִיעְבַד וְלְבַשֵּׁל מִיוֹם טוֹב לְשֶׁבֶת (שו"ת כְּנֶסֶת יִחְזַקְאֵל סי' כא).

בְּשִׁל בְּדִיעְבַד לְלֹא עָרוֹב תַּבְּשִׁילִין

יז. מִי שֶׁעָבַר וּבִשֵּׁל כְּמָה קְדָרוֹת מִיוֹם טוֹב לְשֶׁבֶת בְּלִי לְהַנִּיחַ עָרוֹב תַּבְּשִׁילִין, מִתָּר לְאָכַל מֵהֶם בְּשֶׁבֶת, וְאֶפְלוּ אִם יֵשׁ לוֹ דְּבָרִים אֲחֵרִים לְאָכַל בְּשֶׁבֶת (שו"ע תקכו, כג), אֲכַל אִם הָעָרִים, שְׂאֵחַר שְׂאֵכַל סְעוּדַת שְׁחָרִית אָמַר שֶׁהוּא רוֹצֵה לְבַשֵּׁל לְצַרְף יוֹם טוֹב, וְלְכַסּוֹף לֹא אֲכַל מִהַתַּבְּשִׁיל הַהוּא בְּלֵל וְהַנִּיחוֹ לְשֶׁבֶת - אָסוּר לְאָכַל מִמֶּנּוּ בְּשֶׁבֶת. וְלָמָּה הִתְמַירוּ וְאָסְרוּ עַל הַמְעָרִים, וְלֹא אָסְרוּ כְּמוֹ כֵּן עַל הַמּוֹיֵד? שְׂאִם תִּתִּיר לְמִי שֶׁהָעָרִים יִבּוֹאוּ הַכֹּל לְהָעָרִים וְיִשְׁתַּבַּח שֵׁם עָרוֹב תַּבְּשִׁילִין, אֲכַל מוֹיֵד הוּא דְּכָר שְׂאִינוּ מְצוּי, דְּלֹא שָׁבִיב אֵינִישׁ הַתְּרָא וְאֲכִיל אִיסוּרָא, וְלֹא גָזְרוּ בּוֹ חֲכָמִים (רמב"ם יום טוב ה, י). וּמִתָּר לְכַתְּחִלָּה לְבַשֵּׁל בְּלִיל יוֹם טוֹב לְסְעוּדַת שְׁחָרִית שֶׁל יוֹם טוֹב (שו"ת בֵּית דּוֹר סִימָן רמח).

אָבֵד עָרוֹבוֹ אוֹ טָעָה בְּהַנְחָתוֹ

יח. אִם הַנִּיחַ עָרוֹב וְאָבֵד קִדְּם שְׂיִבְשַׁל לְצַרְף הַשֶּׁבֶת, יְכוּל לְסַמֵּךְ עַל הָעָרוֹב שֶׁל גְּדוּל הָעִיר, שְׂכַל אָדָם דַּעְתּוֹ לְסַמֵּךְ עַל עָרוֹבוֹ שֶׁל גְּדוּל הָעִיר אִם יֵאָבֵד עָרוֹבוֹ. וְאִם אֵין שֵׁם גְּדוּל הָעִיר וְהַתְּחִיל לְבַשֵּׁל וְאַחַר כֵּן אָבֵד עָרוֹבוֹ - מְסִים כָּל בְּשׂוּלָיו לְשֶׁבֶת (מחז"ב סי' תקכו, כה"ח שם אוֹת קה). אֲכַל אִם טָעָה בְּהַלְכָּה וְעָרַב בְּדָג מְלוּחַ וּכְיוּצָא בְּזֶה - אֵינוּ יְכוּל לְסַמֵּךְ עַל עָרוֹבוֹ שֶׁל גְּדוּל הָעִיר, שֶׁגְּלָה דַּעְתּוֹ בְּהַנְחַת הָעָרוֹב שֶׁעָשָׂה שְׂאִינוּ רוֹצֵה לְצַאֵת בְּעָרוֹבוֹ שֶׁל הַגְּדוּל. וּמִכָּל מְקוֹם אֲשֶׁתּוֹ וּכְנִי בֵּיתוֹ יְכוּלִים לְסַמֵּךְ עַל עָרוֹבוֹ שֶׁל גְּדוּל הָעִיר וְלְבַשֵּׁל לְעַצְמָם, וּמִבּוֹיָן שֶׁהֵם מִתְּרִים לְבַשֵּׁל לְעַצְמָם אֵין שׂוֹם קְפִידָא אִם יִבְשְׁלוּ גַם בְּשִׁבּוּל (שו"ת בֵּית דּוֹר סי' דש).

ותמה השאגת אריה (סי' ד) דלכאורה כל עקר התקנה של 'עד חצות' למען הרחיק את האדם מן העברה, שמא ישכח לקרא ויפסיד, וכיצד יתכן שמכחה אנו מורים לו עתה להפסיד להדיא. אלא כפי שבארנו בהלכה דידן, כף יש לומר אף התם, דשערו חכמים שמוטב יחסיר קריאת שמע פעם אחת, ועקב כף יזכר לקרא בכל שאר הלילות הבאים.

[והנה, ידוע פסקו של מרן הראשון לציון זיע"א (יחו"ד ח"ב סי' סד; יבי"א ח"ט או"ח סי' מו) שמעקר הדין מתיר לאכל חמץ בשבת שלאחר שביעי של פסח, ואין בזה אסור משום מקצה, וכן חמץ שנמכר לגוי כהלכה מתיר לאכלו ביום שבת שלאחר שביעי.

אולם הרבנים היושבים על מדין במקצת ערי ישראל, מצאו שאם נתיר לעם להוציא את החמץ בשבת, יצאו מכף תקלות שונות, שיבואו לחמם בכלים של פסח דברי חמץ, ואף יש שיקדימו לטל מהחמץ כבר בשביעי של פסח, ועוברים משום 'בל יראה', על כן האריכו את תקף המכירה עד מוצאי שבת - שמיני של פסח, ושמעתי שיש שאמרו, שעקב כף המשתמש בחמץ בשבת תהא המכירה בטלה מעקרה, והוי כ'חמץ שעבר עליו הפסח'. ולכאורה אף בזה יש לתמה, כיצד מפני חשש תקלה בחמץ, אנו מאפשרים מצב של בטול מכירה ח"ו שהיא עברה בחמץ שעבר עליו הפסח באפן ודאי.

אלא כאמור, אף כאן נימא דמוטב יעבר על אסור 'חמץ שעבר עליו הפסח' פעם אחת, ולא יבוא להכשל בפסחים הרבה, דלפעמים משום סג עדיף שיעשה אדם אסור מסים על מנת שתהיה לו שמירה לטוח ארוך, ופשוט].

בשול ביום טוב שחל ביום ה' - לצורך שבת
 כ. בשחל יום טוב ביום חמשי ובוים ששי, אף על פי שהניח ערוב תבשילין בדת - אסור לשחמ

לו עוד צורך בערוב, ואפלו שהיה זה בטעות, הא הזכיר הרב להדיא שאם טעה וערב בטעות בדג מלוח אינו יכול לסמוך על גדול העיר, מטעם דהיתה דעתו להדיא שלא לסמוך. ובפרט אם אכלו במזיד, דמי למה שכתב האשל אברהם (שם) שאם אכלו עכברים את הערוב, אינו יכול לסמוך על גדול העיר, מפני שפשע במה שלא הניחו במקום המשמר מן העכברים, ושאני מהיכא שנאבד בשנגה, וצריך עיון להלכה].

שכח להניח או פשע

יט. מי ששכח להניח ערובי תבשילין ואין שם גדול העיר, או שפשע - אסור לו לבשל ולאפות מיום טוב לשבת, אולם יכול לבשל קדם סעודת יום טוב הרבה בקדרה אחת ויותר לשבת, אבל אין להתיר לבשל בב' קדרות על ידי שיאכל מעט מכל אחת ואחת (שו"ע תקכו, כא).

וכבר תמה הר"ן (ביצה ת, א מדפי הרי"ף) על הלכה זו, מהא דאיכא בגמרא (ביצה טו, ב) ב' טעמים על תקנת ערוב, טעמא דרבא מפני כבוד שבת, כדי שיברר מנה יפה לשבת, ומנה יפה ליום טוב (מתוך שמערב - זכר את השבת, ואינו מכלה את הכל ליום טוב, ובורר מנה לזה ומנה לזה, רש"י). וטעמא דרב אשי מפני כבוד יום טוב, כדי שיאמרו: אין אופין מיום טוב לשבת, קל וחמר מיום טוב לחל. והנה לטעמא דהוא מפני כבוד השבת, צריך עיון כיצד מפני תקנה זו, שכל כלה מטעם כבוד השבת, אנו מבטלים כבוד שבת להדיא ואוסרים את תבשילו. ותרץ הר"ן דאמרינן 'מוטב שלא יתעדן שבת אחת ויתעדן שבתות הרבה', שאם אתה מתיר לו לבשל כשנאבד ערובו, אף הוא יתרשל בו ולא ישמרנו או יאבד או יאכל ולא יזכר לברר לשבת כלל.

וכתב הר"ש"ש (ביצה טו, ב) דלפי זה יש לישב דעת תלמידי רבנו יונה (ריש ברכות) דכתבו שלדעת חכמים דזמן קריאת שמע של ערבית עד חצות, אם עבר חצות אינו רשאי לקרות.

ערוב עבור שכן עם הארץ

כג. יכול אדם לערב ערוב תבשילין לשכנו עם הארץ שאינו יודע לעשות זאת, או לשכנתו אלמנה שאינה בקיאה בזה, וילמדם הנרבה מלה במלה, וכן את הנפש 'בדין עירובא'. ואם אינם יודעים לומר נפש הערוב, יאמר הוא: בדין עירובא יהא שרי לבעל הבית הזה (או לבעלת הבית הזאת) לאפניו וכו', ומצוה לעשות כן לזכות את אחרים. ויש אומרים דרשאי הוא עצמו לברך להם ברכת הערוב בשאינם יודעים לברך (רב פעלים ח"ד או"ח סי' יד). [ואפלו אם כבר ברח על הערוב שעשה בביתו, יכול לחזור ולברך על הערוב שעושה עבור שכנו, דאף על פי שיצא מוציא (שו"ת יביע אמר ח"י בהערות לרב פעלים שם)].

ומנהג קדום בירושלים ת"ו, שגדולי הרבנים היו שולחים תלמידי חכמים מבית לבית לזכות את אלה שאינם בקיאים ולעשות להם ערובי תבשילין. וברוך המחזיר עטרה לנשנה, וכל המזכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו.

בשול לצרף שבת – כשאסור באכילה

כד. אפלו מי שמתענה ביום טוב מפני תענית חלום, יכול לסמוך על המקלים ולבשל לצרף אחרים ולצרף השבת כשחל יום טוב בערב שבת (שו"ת מהר"י מברונא סי' פב, ורבים מן האחרונים), ויש מן הראשונים שאוסרים (מהר"י הביאו תרמ"א תקכו סי' כ), ומכל מקום הרוצה לסמוך על המקלים יש לו אילנות גדולים לסמוך עליהם. ומטעם זה, אשה שאכלה ביום טוב מאכלי בשר, אפלו בשעות של אחר הצהריים, רשאית לבשל אחר כך מאכלי חלב לצרף השבת וכן לצרף אחרים. הוא הדין לאשה חולה במחלת ה'ספרת', שאסור לה לאכל מאכלים שיש בהם סכר, בכל זאת מתר לה לבשל לבעלה ולבני ביתה מאכלים פאלה שראויים

ולאפות ולבשל ביום חמשי שהוא יום טוב הראשון לצרף שבת, אלא רק ביום ששי לשבת, שאין ערובי תבשילין מתירים אלא שבות קרובה לשבת ולא שבות רחוקה. ואפלו במקום שיש אנם שלא יוכל לעשות צרבי שבת ביום ששי - אסור לעשותם ביום חמשי, דלא פלוג רבנן. ומכל מקום אם עבר ובשל ביום טוב ראשון מתר לאכלו בשבת, (שו"ת הרא"ש כלל כג סי' ה).

הנחת ערוב ביום טוב ראשון של גלויות

כא. במקום שעושים שני ימים טובים של גלויות, ונזכר ביום טוב ראשון שלא ערב ערוב תבשילין - יכול לערב בו ביום בתנאי שיאמר: אם היום חל ומחר קדש, ביהדין עירובא יהא שרי לנא לאפניו ולבשולי וכו', ולמחר אין צריך לומר כלום. ואפלו יש שם גדול העיר שערב לכל בני העיר, מכל מקום מי שנוזר שלא ערב מערב יום טוב, יותר טוב שיערב בעצמו על פי התנאי הנ"ל מאשר יסמוך על ערובו של גדול העיר (שו"ע תקכו, כב ובאחרונים). ובשמינית הערוב על תנאי - אינו מברך (כה"ח אות קלה, קמא), ואם הוא יום טוב של ראש השנה אינו יכול לערב על תנאי.

תושב ארץ ישראל הנמצא בחו"ל

כב. תושב ארץ ישראל הנמצא בחו"ל ודעתו לחזור, וחל שם יום טוב שני של גלויות בערב שבת, רשאי לבשל שם ביום טוב שני של גלויות בלי ערובי תבשילין (כנה"ג סי' תצו ואח), ואינו רשאי לעשות ערובי תבשילין לצרף בעל הבית שהוא תושב חו"ל (שו"ת קול אליהו או"ח לא). אולם תושב הארץ שנסע בשליחות לחו"ל עם כל משפחתו, ומסכם מראש שתקופת שליחותו נמשכת שנה או יותר - דינו כתושב חו"ל ועליו לעשות ערוב תבשילין בכרבה כדי לבשל ביום טוב לשבת בבני חו"ל (שו"ת יתיה דעת ח"ג סי' לה).

א. צ"ע דאולי ראוי לומר 'בעלת הבית הזה' ד'הזה' קאי על הבית, ולא על בעל הבית. וסמוך לזה מהנסח של 'ברכת האורים' 'הרחמן הוא יברך את בעל הבית הזה ובעל הסעודה הזאת', משמע ד'הזה' קאי על הבית והסעודה. וכן להדיא ברב גסקאות האשכנזים "הרחמן הוא יברך ... ואת אמי מורתי בעלת הבית הזה". אף גם בגוסס האשכנזים מצאנו בכמה סדורים (מועטים אמן) את הגוססא "אמי מורתי בעלת הבית הזאת".

להם. וכן יש להתיר לבשל ארו ביום שביעי של פסח שחל בערב שבת לצורך השבת, אף לאלה שנוהגים להחמיר שלא לאכול בפסח.

קריאת שנים מקרא ואחד תרגום

ונסים את חלק ההלכה בנדון הלכותי המתעורר ביום טוב שחל להיות ביום ששי, והוא ההנהגה הנכונה ביחס לקריאת שנים מקרא ואחד תרגום ביום זה.

ידוע מה שהביא הבן איש חי שמעלה גדולה ונכונה על פי הסוד לקרא שנים מקרא ואחד תרגום ביום ששי דוקא, וזו לשונו (ש"ש לך לך אות ט-יא): הנה נודע מדברי רבנו האר"י ז"ל דההכנות של השבת יש במחשבה ויש בדבור ויש במעשה... וענין הכנה בדבור, ביום הששי בעצמו לקרות הפרשה כלה שנים מקרא ואחד תרגום.

אולם כל זה לכאורה ניקא ביום ששי שחל בחל, אף ביום ששי שחל בו יום טוב, נוצרת בעיה מצד אזהרת הרמ"ע מפאנו ז"ל בספר מעין גנים (דף א ע"ג): "ואין תרגום אלא ביום ולא בפליה כלל שלא להגביר מדת הדין יותר מדי, ולא בשבת ויו"ט לעולם, לא בתורה ולא בגביאים". הביאו מרן החיד"א במחזיק ברכה (או"ח קו"א סי' קנו אות א-ב) וחסש לדבריו, דכתב שלפי דברי הרמ"ע, טוב לקרות בחוץ לארץ, פרשת 'וזאת הברכה' שמו"ת, ביום הושענא רבה ולא בשמיני עצרת, לצאת ידי חובת הרמ"ע שלא לקרא תרגום ביו"ט, וכן פסק בספר בן איש חי (ש"ר פרשת וזאת הברכה אות טו). ולכאורה הוא הדין ליום טוב שחל בערב שבת.

ולמעשה מצינו בזה ג' דעות להלכה:

א. דעת שו"ת יצחק ירנן (ח"א סי' ל') דיש לקרא ביום ששי, ואף על פי שהוא יום טוב,

דהלא אף האר"י כתב דהיכא שנגאנס יכול לקרא שמו"ת בשבת קדם הסעודה, ואף בנדון דידן לא גרע מאנוס. [ולא דמי למה שהתיר החיד"א לקרא פרשת 'וזאת הברכה' בהושענא רבה, ולא אמרינו דיקרא בשמיני עצרת מדין אנוס, דרק בקריאה הבאה בערב שבת איכא ענינא דהכנה בסוד הדבור, אולם בקריאת 'וזאת הברכה' השיכת ליום טוב דשמחת תורה' הבא בימות החל, אין שום מניעה להקדים להושענא רבה], וכן הסכים מרן זיע"א (יבי"א ח"א סי"ח ס"ק ג) דמעקר הדין רשאי לקרא שמו"ת ביו"ט שהוא ערב שבת.

ב. דעת מרן מופת הדור זיע"א וכן בנו הראשל"צ שליט"א (עי' ילקוט יוסף שבת סי' רפה אות טז) דשרי לקרא בליל שבת או בשבת בבקר. דממילא קיימא לן בכל השנה כלה שמי שזמנו דחוק רשאי לקרא בזמנים הללו.

ג. דעת הגר"מ לוי (שו"ת תפלה למשה או"ח סי' טו) דהנכון לקרותה ביום חמשי שהוא ערב יום טוב, ואין לחוש בזה שמפסיד הכנה לקבלת קדשת שבת, שכבר כתב בספר בן איש חי (ש"ש לך לך אות יא) בשם הגאון מהר"א מני ז"ל, שאין צורך בהכנה לקבלת קדשת שבת על ידי קריאת הפרשה שמו"ת אלא ביום ששי שהוא יום חל, שאז צריכים לעשות הכנה להמשיך קדשת שבת לשתי תועליות, האחת למשך קדשת שבת לנו לסיענו שלא ישלטו עלינו ימי החל בעצם, והשנית כדי לקבל הארת שבת בהדרגות ולא לצאת בפעם אחת מחשכה לאורה. אמנם כשהוא יום טוב שאין שליטה - אין צריך הכנה, אלו דברי מהר"א מני. וכיון שאין צריך הכנה בקריאת שמו"ת כשחל יום טוב ביום ששי, אם כן נכון לקרא הפרשה שמו"ת ביום חמשי כדי שלא לקרא תרגום ביום טוב או בשבת.

'לִבְבִי אֲשִׁיחָה' - פְּנִינֵי חֲזוּק בְּרֵאֵי הַפְּרָשָׁה

ה', על מנת שלא יוצר בו מום או חסרון, ויהיו כל אבריו שלמים בתכלית השלמות הרוחנית, הן האברים הפנימיים והן האברים החיצוניים.

וכן הזהיר מהר"ח ויטאל זצ"ל בהקדמה לשער המצוות, וז"ל: "אפלו אותן (מצוות) שאינן חובה על האדם אלא בהזדמון, כגון מצוות שלוח הקור, שאינו מחייב לרדף אחריה אלא 'כי יקרא קול צפור לפניך' שהיא דרך מקרה וכיוצא בזה, עם כל זה צריך האדם לחפש אחריהם ולעשותם, כי כל זמן שלא השלים התרי"ג מצוות שהן כנגד רמ"ח אברים וגידי נשמתו, הנה נשמתו חסרה מן האברים ונקרא בעל מום".

באפן מעט שונה פרש מרן החיד"א בספרו 'אהבת דוד' (דרוש ו' לשה"ג): כל יום אשר אדם עושה בו מצוות - אותו יום נתקן והרי הוא בעל משמעות, ואם לא - נדחה ואין הוא נמנה מחיי האדם, נמצא שפאשר האדם מקיים מצוות נותן חיות בימים ההם ונמנים מחייו. וזהו שאמר הכתוב 'וחי בהם' כי בקיום מצוות התורה נתקנים הימים ובאים במספר חייו. ולכן אמרו רבותינו ז"ל 'רשעים בחייהם נקראים מתים', כיון שהימים בהם חיו נדדו והלכו מהם, ואין נחשבים כלל מחייהם.

ובזה באר הגאון חיד"א שם דברי המדרש (ב"ר פנ"ט): 'יש זקנה בלא ימים'. ופרוש הדברים, שיש ואדם נראה זקן ובא בימים, אבל בפעל ימיו מועטים, והענין הוא, כי ימי האדם ההולכים לאבוד בלי תכלית - אינם נמנים על חשבון ימיו, כי כשהו נחשבו, ורק הימים שנצל אותם, עסק בהם בתורה ובמצוות, נמנים על חשבון ימיו.

לסיום השעור, נאמר כמה דברי חזק והתעוררות הלב המהלכים כלפידים בוערים, רשפי אש קדש, שמקורם בפסוקי פרשתנו, פרשת אחרי מות.

'וחי בהם' - הזרמת חיות רוחנית לאברים

בפרשת 'אחרי מות' מצוה הבורא יתברך את ישראל (ויקרא יח, ה): "ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אתם האדם וחי בהם".

מבאר ה'חפץ חיים' זצ"ל (ח"ח על התורה פרשת אחרי מות): ידוע כי רמ"ח אברים שבאדם הם כנגד רמ"ח מצוות עשה שבתורה, כל מצוה מחיה אבר אחד מאברי הגוף. והנה, ישנם אברים שאין הנשמה תלויה בהם, כגון יד או רגל וכדומה, שאף אם יחסרו לאדם - הוא ימשיך לחיות כבעל מום. כנגד אלו, ישנם אברים כגון המוח או הלב, שאם יחסרו לאדם או יפגמו - ישתבשו חייו ויגיעו חלילה אל קצם.

כך גם באברי הנפש, שחיותם לנצח היא על ידי קיום התורה והמצוות. יש מצוות שאי קיומן הופך את האדם לבעל מום, וכמו שבאר הגר"א זצ"ל על הפסוק 'בז לדבר יחבל לו' (משלי יג, ג) שהחבלה תמצא לנצח בנפש אותו אבר שפשע ועבר על רצונו יתברך, כגון מי שלא הניח תפלין - אף שקיים את שאר המצוות, מכל מקום נקרא 'בעל מום'. ויש עניינים בתורה שהם מכונים כנגד המוח והלב או שאר האברים הפנימיים, שהם עקר חיותו, ואם חוטא בהם הוא גורם מות לנפשו.

וזה שאמרה התורה 'ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אתם האדם וחי בהם', הזהירה לבל יגרע האדם שום מצוה ממצוות

וכיוצא בזה כתב הש"ה הקדוש (שער האותיות אות ת):

"יראת ה' תוסיף ימים ושנות רשעים תקצרנה' (משלי י, כז). והוא תמוה, דהא חזינו הרבה פעמים הרשע מאריך ברעתו, והצדיק אובד. עוד קשה, למה הזכיר בצדיק 'ימים' וברשעים 'שנים'.

הענין, צדיקים נקראים חיים ורשעים אפלו בחייהו קרויין מתים (ברכות יח א). והענין, אם נעשה פעלה טובה ביום, אז קנה זה היום חיות ודבקות לחיי הנצחיות, כי בחר בטוב, ואז קנה את החיים. וכשעשה פעלה רעה, אזי נתדבק בשרש המעשה, ואפלו יושב בטל לא טוב ולא רע, אזי לא קנה חיות. והנה הרשעים ימי חייהם הבל, ולפעמים כמה שנים אין עושה טוב, נמצא כל אלו השנים מוסיפים הבל הבלים וכלם מתים הם. והצדיק להפוך מדקדק על כל יום ויום לקנות בו חיות, נמצא הצדיק כל זמן שהוא חי, הוא איש חי רב פעלים, ומוסיף חיות בכל יום ויום, וזהו 'יראת ה' תוסיף ימים'. והרשע אפלו לפי הנראה היה חי כמה שנים, אבל הוא זקן אשמאי, ואפשר כמה שנים נקצרו שהיו מתים, ואתה סובר שהוא בן שבעים ואפשר שאינו אלא בן חמש שנים.

וכדי להמחיש זאת, מספר על עיר אחת, שבית הקברות שבה היה מלא מצבות, אשר גיל הנפטרים היה נמוך מאד, על מצבה אחת היה חקוק 'פה נטמן פלוני אלמוני שנפטר לבית עולמו בן עשר שנים וחמשים יום', על אחרת היה חקוק 'בן עשרים שנה ועשרה ימים' וכן הלאה. כל מי שנכנס אל בית הקברות היה משתומם לפשר הדבר, מדוע נפטרים כאן בני אדם בגיל כה צעיר? הלא אדם אחד לברר את התעלומה המוזרה, אמרו לו: במקום הזה נוהגים לציין על

המצבות את מספר הימים שבהם האדם חי באמת, ולכן מחשבים רק את הימים המנוצלים שהיו לו בחייו, שבהם עסק בתורה ובמצוות, ושאר הימים - אין הוא נחשב שחי בהם, אלא התבזבזו ואבדו בתהום הנשיה.

ודברים אלו שהזכרנו משם רבותינו, יש לכלל בדברי מדרש תנחומא (פי תצא סימו ב): "אמר ר' אבא רמ"ח מצוות עשה בתורה כנגד איברים שבאדם, שכל אבר ואבר צונח על האדם ואומר: עשה בי מצוה שנחיה בזכותה ותאריך ימים, זהו שאמר הכתוב 'מכל משמר נצר לך כי ממנו תוצאות חיים' (משלי ד, כג), ושם"ה מצוות לא תעשה, כמנין ימות החמה, שבכל יום חמה זורחת עד שהיא שוקעת, אומרת וצווחת לאדם גזרני עליך במי שהגיע ימיה ליום זה, אל תעבר בי את העברה הזאת, ואל תכריע אותי ואת כל העולם לכף חובה, הרי תרני"ג מצוות..."

וחי בהם - קנין קיומי לעולם הנצח

'אשר יעשה אתם האדם וחי בהם' - פרשו בעלי המוסר: הקב"ה נטע את האדם עלי אדמות, מציד במשימה: עליו לקנות תורה ומצוות על מנת שתהיה לו חיות ופרנסה רוחנית לימים הנצחיים, אוי לו לאויל המבזבז חייו לריק! על פן מלמדת התורה, שכאשר אדם שומר את המצוות, החקים והמשפטים, הרי הוא 'חי בהם' - אוגר מצבורי חיות וקיום לעולם הנצח.

ספר החפץ חיים זצ"ל: בעירה זוולה - מחוז גרודנא, היה מתקיים לפני עשרות שנים יריד שנתי גדול, שהיה נמשך ארבעה שבועות תמימים. כל תושבי העירה היו מצפים משך כל השנה כלה ליריד, שכן היו משכירים כל פנה, בקחתם מחיר טוב תמורת כל חדר,

בענין שכר המצוות - נתקשה ה'חפץ חיים': בגמרא (ערוגין כב, א) דרשו על פסוק 'ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו', שהקב"ה משלם לשונאיו גמול מצוותיהם בעולם הזה כדי להאבידם מן העולם הבא. ולכאורה, כיצד נתן לשלם שכר מצוות בעולם הזה? הלא אמרו (קדושין לט, ב) 'שכר מצוה בהאי עלמא ליכא', שכר המצוות כל כך רב ועצום, שלא נתן כלל לשלם אותו בעולם הזה.

מישב החפץ חיים זצ"ל: הנה מצינו בכמה מקומות בתורה שנאמר בהם 'אני ה', ומפרש רש"י נאמן לשלם שכר, הינו שהעושה מצוה - מקבל הבטחה מאת ה' שישלם לו שכר על קיום המצוות. הבטחה זו - דומה לשטר חוב החתום על ידי מלך המלכים המלכים הקב"ה בכבודו ובעצמו, וכידוע שטר חוב החתום בידי המלך בעצמו אין אפשרות בידי תושבי עירה קטנה לפדותו, שכן כל הכסף הנמצא אצלם לא יספיק לזה, אלא מכרחים לסע לעיר הבירה לאוצר המלך, ושם יטלו את הממון.

כך הוא גם בענין תשלום שכר מצוות. הצדיק המקיים את המצוות בשלמות ומתוך כוונה טהורה, זוכה לשטר החתום על ידי המלך, סכום גדול כל כך שאי אפשר לשלמו בשום מקום, רק באוצר המלך בעולם הבא. מה שאין כן רשע העושה מצוה, בודאי לא עשאה לכבוד השם תבדור, אלא בשביל כבוד ותועלת עצמית - ממילא השכר המשתלם עבור מצוה כזו, הוא בשעור 'תועלת עצמית' על פי משגיו הצרים של העושה ולא יותר, שכר שכזה - אפשר לקבל גם בעולם הזה.

כפי ערך המצוה בעיני האדם - כך יהיה שכרו

הגאון רבי שמואל וולקין זצ"ל כותב בספרו (כתבי אבא מרי עמ' כט) את הדברים הנוקבים דלהלן:

ובהשתכרם בעין יפה מכל מצורף, וכך היו מרויחים סכום רב, שהיה מספק להם קיום ופרנסה במשך כל השנה.

עינים ויגעים היו במשך תקופה זו, ללא מזון ושנה, משך היום כלו עסוקים בעבודתם.

ה'חפץ חיים' - אף הוא היה בעיר זוולה בתקופת היריד, והנה בעוברו על פתח אחת החניות, שומעות אזניו מירכתי החנות את קולו של הפועל, יהודי יגע וטרוט עינים, אומר לבעל הבית: "אוי, מתי אתבשר כבר שהיריד יגיע לקצו, נפשי שואפת למנוחה..."

בעל הבית, בשמעו את דברי הפועל, גער בו: "אי לך שוטה! מה זאת תדבר? הלואי וימשיך היריד זמן יתור ממשך. אמנם נתעייף עתה, אולם ברויחים נוכל לחיות לאחר מכן במנוחה ולהנות במשך שנה שלמה..."

דברי הבעל הבית עשו רשם עמוק על ה'חפץ חיים', והיה חוזר עליהם ומוסיף: כדאי לו ליהודי שיתעייף, לא יאכל ולא יישן כהרגלו, ויגור במסדרון במשך כל תקופת היריד, כדי שברויחים הגבוהים יחיה לאחר מכן ברוחה. יתר על כן, ראוי לו שלא ירגיש כלל עיפות, ויהא מרצה לקבל באהבה את כל אי הנוחות, ביודעו שדוקא זה יביא לו את המנוחה לעתיד...

מה מאשר היה האדם, אלו תאר לעצמו שהעולם הזה הוא פרוזדור לטרקלין, יריד קצר ששומה עליו להשיג בו אמצעים 'להתפרנס' מבחינה רוחנית בעולם הבא, וממילא לא ירגיש שום צער ואי נוחות כלשהם בחייו...

אימתי יש שכר למצוות?

על הפסוק (ויקרא יח, ה): "ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אתם האדם וחי בהם אני ה'", פרש רש"י: אני ה' - נאמן לשלם שכר.

תדע, שהרי אדם קורא קריאת שמע שחרית וערבית, וערב אחד אינו קורא - דומה כמי שלא קרא קריאת שמע מעולם.

ולכאורה תמוה, חדא, מה שיכות יש בין הנדון לראית רבי תנחום, והיכן הקשר בין דבריו לענין חביבות התורה בדוקא. ועוד, מדוע אם לא קרא אדם יום אחד, דומה כמי שלא קרא קריאת שמע מעולם, וכי כך שורת הדין?

ולהאמור לעיל, יבאר אל נכון: פתח רבי יהודה בכבוד תורה ובקש ללמד, עד היכן צריכה התורה להיות חביבה לאדם בכל יום ויום, מבלי להזניח ולהתרשל אף לא פעם אחת. וזאת בא רבי תנחום להוכיח בתוספת באור ואמר: שהרי אדם קורא קריאת שמע שחרית וערבית, וערב אחד אינו קורא - דומה כמי שלא קרא קריאת שמע מעולם, כלומר אם יבטל אדם קריאת שמע אפלו פעם אחת בשביל דבר שאינו שוה כלום, אינו מפסיד בזה השכר של אותו פעם לבד, אלא על ידי זה מקלקל שכרו של כל הימים והלילות, עד שדומה כמי שלא קרא קריאת שמע מעולם! ומטעם זה - מכרח הוא לחבב את התורה בכל הזמנים, מאלפי זהב וכסף.

[ויתכן על דרך זה לישוב את הקשיה שפתחנו לעיל, מדוע הרשעים מקבלים שכרם בעולם הזה, בעוד אמרו חז"ל 'שכר מצוה בהאי עולמא ליכא', דלרב הרשעים המקימים מצוות, אינם עושים אותן מתוך מסירות נפש, אלא על דרך הזדמון, וכאשר אין הדבר בא להם בקלות ובפשטות - מניחים המצוה והולכים בשרירות לבם. ממילא לאלו אין שכר מצוה גדול אלא כפי ערך שהוא בעיניהם, ונתן להם שכר בעולם הזה כפי השגתם והערך המועט שהשוו למצוה. מה שאין כן הצדיקים המקימים מצוה מתוך מסירות, וכל חללי עולמא לא ישוו בעיניהם תמורתה, לא יתכן ליתן להם שכר עולם

שמעתי מפה קדוש של אדמו"ר הגאון החסיד שבפנה מרון רבי ישראל מאיר הלהן זצ"ל בעל ה'חפץ חיים' שאמר: את המחיר והשכר על למוד התורה וקיום המצוות קובע האדם בעצמו, איש לפי ענינו ומעשיו.

ובאר את הדבר בצירוף נכון, דהנה כאשר קבע אדם עת לתורה או לתפלה בצבור, ומעשה שטן - מכון שבשעה זו מזדמן לפניו איזה ענין או עסק מסחרי שיוכל להרויח ממנו סך רב ועצום, ובכל זאת יתגבר על יצרו ולא יפנה אל רהבים, לבצע כסף וזהבים, רק יחשב דרכיו וישיב רגליו לעדות ה' ומצוותיו - הרי שאדם זה הוכיח בעליל שהוא מעריך את ענין התורה והתפלה במחיר יותר גבוה ונעלה מהרוח הרב שמזדמן לו בעסקי ממון ומסחר, ומראה בזה שתורתו ותפלתו יקרים אצלו מזהב ומפז רב, לזאת גם במחיר זה ישלם לו כמפעלו לעתיד לבוא על ידי היודע ועד, המשלם לאיש כפרי דרכיו ומעלליו מדה כמדה.

אכן אם בשעה שהולך האדם ללמד או להתפלל, יזדמן לפניו רוח היותר קטן, ובכל זאת מניח הוא חיי עולם ומתעסק בחיי שעה, אף שיוכל להרויח מזה רק פרוטה אחת - הרי מראה הוא בעליל ומעשיו מוכיחים עליו שהתורה והמצוות גם שני מזערי לא ישוו בעיניו, ואשר על כן בהגיע עת פקודה, בבואו על שכרו בעולם הבא, יקבל רק כפי השער הזה שקצב הוא בעצמו לעצמו בלתי איש זולתו. והדברים הללו נוקבים ויורדים חדרי בטן...

ועל פי זה פרש הגר"ש וולקין זצ"ל דברי הגמרא (ברכות סג, ב): "פתח רבי יהודה בכבוד תורה ודרש: 'הסכת ושמע ישראל היום הזה נהיית לעם'. וכי אותו היום נתנה תורה לישראל? והלא אותו יום סוף ארבעים שנה היה! אלא ללמדך: שחביבה תורה על לומדיה בכל יום ויום כיום שנתנה מהר סיני. אמר רבי תנחום בריה דרבי חייא איש כפר עכו:

תמורת שמירת שבת יהיה עשרה זהובים. לעמת זאת, מי שמקיים המצוות שלא על מנת לקבל פרס אלא רק לאהבת ה' יתברך, אשר היא שוה בעיניו יותר מכל שכר, אזי אין סוף וקץ לשכרו.

יהודי עני אחד, היה זקוק לסכום כסף גדול על מנת להשיא את בתו, כשבא לפניו רבו לבקש עצה וברכה, ברכו הרב ואמר לו: לך לביתך, וההצעה העסקית הראשונה שתצע לך תקבלה, כיון שבעסקה הראשונה שתבוא לידך - תשרה ברכת ה'.

שמח ומעודד חזר היהודי לביתו, בתם לבו היה בטוח שבדברי רבו יתקיימו במלואם. בדרך שקה במלון ופגש שם קבוצת סוחרים, הללו ישבו ודנו בעסקיהם. כשראה אחד מהם את היהודי מתקרב אליהם, חמד לו לצון ושאלו אם רצונו לעשות עמו עסק. כיון שזכר את הוראת רבו, השיב מיד בחיוב. אמר לו הסוחר: האם תסכים לקנות את העולם הבא שלי ברובל אחד? השיב היהודי בחיוב ללא הסוס. מיד הוציאו גליון, נסחו שטר מכירה כדת וכדיו, העמידו שני עדים, והקנינו נעשה באפן גמור וחלוט - היהודי העני זכה בעולם הבא של הלה תמורת רובל אחד.

כאשר שב הסוחר לביתו, ספר לאשתו את המקרה המבדח שארע לו במלון. לשמע הדברים הזדעזעה האשה וזעקה על בעלה: מה עשית? לך מיד אל הקונה וקנה ממנו את העולם הבא בחזרה. נסה האיש להרגיעה, אך היא בשלה: אינני מוכנה בשום אפן לחיות עם איש שמכר את העולם הבא שלו!

בלית ברירה שב הסוחר ליהודי, ובקשו למכור לו בחזרה את העולם הבא שלו. אך כאן נכונה לו הפתעה, היהודי סרב בעקשנות לבטל את העסקה. עסק זה עסק - קבע היהודי - ואינני מסכים לבטלו, הודיע

הזה עבודה, ולכן כלפיהם 'שכר מצוה בהאי עלמא ליכא'.

הפסד מצוה - כנגד שכרה

ועל דרך זו, באר בספר ההפלאה (הקדמה לחדושי על הש"ס) דברי התנא באבות (ב. א): "הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות, והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עברה כנגד הפסדה",

ולכאורה אינו מובן, אם אין אתה יודע מתן שכרן של מצוות, כיצד שיה' לקיים 'והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה'?

ותרץ על פי דברי הגמרא (חלין פז): "מעשה באחד ששחט, וקדם חברו וכסה, וחיבו רבן גמליאל לתן לו עשרה זהובים". ולכאורה עשרה זהובים דוקא, על שום מה? אלא רבן גמליאל נקב סכום בעלמא, ובאמצעותו בקש לבדק עד כמה שוה מצות 'כסוי הדם' בעיניו של בעל המצוה האמתית, ומשהסכים לסכום של עשרה זהובים - גלה שאכן עשרה זהובים זהו שויה בעיניו, עם זאת ברור מאליו שאלו לא היה מתרצה לקבל עשרה זהובים, היה רבן גמליאל מחיב את חוטף המצוה לשלם ככל אשר ישית עליו בעל המצוה.

ועל פי זה נבין, דהתנא פתח ואמר: 'הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות', וזאת משום שבאמת אין קצבה לשכר המצוות, אך אם כן תמוה, מה יהיה שכרו וענשו של אדם על מצוותיו ועברותיו, אם אין להם קצבה? תשובה לדבר נעוצה בהמשך דברי התנא 'והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה', הינו כל אדם בעצמו על פי הערף שמיחס למצוות ולעברות, קובע ומחשב את שכרו בקיום המצוות. אם למשל הפסיד אדם את מצות השבת וחללה ח"ו תמורת עשרה זהובים, נמצא שכר הקרה וחשובה בעיניו השבת, ועל כן גם שכרו

אמר הצדיק רבי לוי יצחק מברדיצ'ב בספרו 'קדשת לוי': כְּאִשֶּׁר רוּצָה הָאָדָם לְדַעַת הָאֵם בְּמַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים עוֹשֶׂה תַעֲנוּג וְנַחַת לְבוֹרָא עוֹלָמִים אִם לֹא, הַבְּחִינָה לְזֶה הוּא אִם רוּאָה שְׁלֻבוֹ בּוֹעֵר כְּאִשׁ וּמִתְלַהֵב תְּמִיד לְעֵבֵד אֶת ה', וְיֵשׁ לוֹ חֶשֶׁק וְרָצוֹן תְּמִידִי לְהוֹסִיף עוֹד מִצְוֹת, אֲזִי מוֹכַח שֶׁה' יִתְבָּרַךְ יֵשׁ לוֹ תַעֲנוּג מְעֻבָּדוֹתוֹ, וְלִכְךָ מְסִיעִים לוֹ מְשֻׁמִּים. וְזֶה רְמַז הַכְּתוּב (שְׁמוֹת כד, יז): "וּמְרָאָה כְבוֹד ה' כְּאִשׁ אֲכָלָת", הַסִּימָן לְאָדָם הַרוּצָה לְדַעַת אִם מְרָאָה כְבוֹד ה' שׁוֹרָה עַל מַעֲשָׂיו, הוּא 'כְּאִשׁ אוֹכְלָת' - אִם לְבוֹ בּוֹעֵר כְּאִשׁ כְּלָפִי דְבָרִים שְׁבִקְדָּשָׁה.

וְהִנֵּה יְדוּעַ וּמְפָרֶסֶם, שְׂאָדָם הַמְקִיִּים מִצְוָה פַּעַם רִאשׁוֹנָה בְּחַיָּו, עוֹשֶׂה אוֹתָהּ בְּשִׂמְחָה בְּהִתְלַהֲבוֹת וּבְזִרְזוּת עֲצוּמָה, רָצוֹן הַתּוֹרָה שְׂאוֹתָהּ שִׂמְחָה וְחַיּוּת תְּמִיד בְּלֵב הָאָדָם בְּכָל פַּעַם שְׁנֹגֵשׁ לְקִיָּם מִצְוָה, כְּפִי שְׂמִיָּבְאָרִים הַמְפָּרְשִׁים אֶת גְּדֻלוֹתוֹ שֶׁל אֱהָרֹן הַכֹּהֵן, שְׁנֹאָמַר עָלָיו (בְּמִדְבָר ח, ג): "וַיַּעַשׂ כֵּן אֱהָרֹן אֶל מוֹל פְּנֵי הַמִּנְוָרָה הַעֲלֶה נִרְתִּיָּהּ כְּאִשֶּׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה" כְּתַב רַשִׁ"י: לְהַגִּיד שֶׁבָחוֹ שֶׁל אֱהָרֹן שְׁלֹא שָׁנָה, וְהִשְׁאֵלָה מְפָרֶסֶמָת, וְכִי סִלְקָא דְעֵתָךְ שְׂאֱהָרֹן יִשְׁנָה מִצְוֵי ה' עַד כְּדֵי שֶׁהַתּוֹרָה מְדַגִּישָׁה שְׂבָחוֹ שְׁלֹא שָׁנָה? אֵלָּא כְּפִי הַדְּבָרִים 'שְׁלֹא שָׁנָה', הִנֵּנוּ שְׂאֶפְלוֹ בְּפַעַם הַמֵּאָה כְּאִשֶּׁר הִדְלִיק אֶת הַמִּנְוָרָה בְּמִשְׁכַּן, לְוִתָּהּ אוֹתוֹ אוֹתָהּ הַתְּלַהֲבוֹת וְשִׂמְחָה כְּפִי שֶׁהִיָּתָה לוֹ בְּפַעַם הַרִאשׁוֹנָה שְׂצוּהוֹ ה'.

כִּיצַד נִקְנָה חֹשֶׁק הַמִּצְוֹת?

וּבִסְפָר 'פְּנִיִם יְפוֹת' לְבַעַל הַהַפְּלָאָה זִיע"א, בְּאֵר כְּפִי הַתּוֹרָה כְּאִן לְלַמְדָּנּוּ, שְׂאֵל יְדָאָג הָאָדָם: כִּיצַד אֶגִּיעַ לְמִדְרַגַּת 'וְחִי בָהֶם', כְּסוּפִין וְהִתְלַהֲבוֹת לְמִצְוָה, הֲלֹא אֵין נִפְשֵׁי זְכָה וּמְטַהֲרָה עַד כְּדֵי כָּךְ, וְכִיצַד אֶקְנֶה לְעַצְמִי מַעֲלָה זֹאת? אֵלָּא הַסּוּד הוּא שְׂאִם יִרְגֵּל אָדָם אֶת עֲצוּמוֹ בְּקִיּוּם הַמִּצְוֹת, יַעֲשֶׂה אוֹתוֹ בְּתַמִּידוּת וְלֹא יִרְפָּה, יְזַכֵּה שְׂבִמְשׁוֹר הַזְּמַן יְבוֹאוּ אֵלָיו הַרְצוֹן וְהַחֶשֶׁק, סוּף וְהִתְלַהֲבוֹת לְבוֹא מֵאֲלֵיהָ.

נִחְרָצוֹת. נִסָּה הַסּוּחַר לְהַרְבוֹת בְּמַחִיר, אִף לֹא הוֹעִיל.

לֹא נוֹתְרָה לְסוּחַר רַק בְּרָה אַחַת, לְלַכֵּת אֶל רַבּוֹ שֶׁל הַקּוֹנֶה וְלְהִתְחַנֵּן לְפָנָיו שִׁישְׁפִּיעַ עַל תְּלַמִּידוֹ שִׁיֵּאֹת לְמַכֵּר לוֹ אֶת עוֹלָמוֹ בְּחִזְרָה, שְׂכֵן שְׁלוֹם בֵּיתוֹ תְּלוי בְּזֶה.

כְּאִשֶּׁר שָׁמַע הָרַב אֶת טַעֲנוֹת הַצְּדִדִּים אָמַר: צוֹדֵק תְּלַמִּידִי, אִף אוֹכַל לְהַשְׁפִּיעַ עָלָיו לְמַכֵּר לְךָ בְּחִזְרָה אֶת שְׂכַר הָעוֹלָם הַבָּא, בְּאִם תִּשְׁלַם לוֹ עֲבוּרוֹ מַחִיר הַגּוֹן... הוֹדִיעַ הַסּוּחַר: כְּכֹל אֲשֶׁר תִּשְׁתִּית עָלַי אֶתְּנֶנּוּ. אָמַר לוֹ הָרַב: הִנֵּה הָאִישׁ צָרִיךְ לְהַשִּׂיא אֶת בֵּיתוֹ, בְּאִם תִּשְׁלַם לוֹ אֶת כָּל הַהוֹצָאוֹת שִׁישׁ לוֹ בְּעִנְיָן זֶה - אֲצוּהָ אוֹתוֹ לְמַכֵּר לְךָ אֶת הָעוֹלָם הַבָּא שְׁלָךְ. הַסְּכִיִּים הַסּוּחַר וְנִתְּנָן אֶת כָּל הַסְּכּוּם הַנִּדְרָשׁ, נַעֲשֶׂה קִנְיָן בֵּין הַצְּדִדִּים, וְהַכֵּל שֶׁבַע עַל מְקוֹמוֹ בְּשְׁלוֹם.

לְאַחַר מִכּוֹן נִגַּשׁ הַסּוּחַר לְרַב וּשְׂאָלוֹ: אֵמְנָם עֲשִׂיתִי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה עָלַי הָרַבִּי, אִף יֵאמַר לִי רַבִּי הִיכֵן הַצְּדִק? אֶתְמוֹל שְׁלַם לִי הַיְהוּדִי רוֹבֵל אֶחָד עֲבוּר הַסְּחוּרָה, וְכִבֵּר הַיּוֹם עָלַי הַמַּחִיר בְּאֶלְפֵי מוֹנִים?

עֲנֶה לוֹ הָרַב: מַחִיר הַסְּחוּרָה נִקְבַּע לְפִי עֲרֻכָּה, אֶתְמוֹל זְלִזְלַתָּ בְּעֵרְךָ חִלְקָךְ בְּעוֹלָם הַבָּא, וְהַעֲרַכְתָּ אוֹתוֹ בְּמַחִיר רוֹבֵל אֶחָד, אִם כֵּן זֶה הָיָה שְׂוִיו בְּעִינֶיךָ. לְעַמַּת זֹאת הָעֵנִי הַצְּדִיק וְהַתָּם, מִבֵּין מָה עֵרְךָ יֵשׁ לְעוֹלָם הַבָּא, בְּעִינֵי מוֹכֵר שְׂכָזָה - הַסְּחוּרָה שְׁוֶה עֲשָׂרַת מוֹנִים, וְאֵכֵן זֹאת נִדְרָשְׁתָּ לְשֵׁלָם.

'וְחִי בָהֶם' - קִיּוּם הַמִּצְוֹת בְּחֶשֶׁק וּבְהִתְלַהֲבוֹת

עוֹד בְּאֵרוֹ גְּדוּלֵי רַבּוֹתֵינוּ טְהוּרֵי הַלֵּב וְהַדַּעַת בְּצוּוֵי הַתּוֹרָה 'וְחִי בָהֶם' - אֲשֶׁר מִתְיַחַס לְחַיּוּת, הַהִתְלַהֲבוֹת וְהַשְׂמִיחָה הַרְאוּיֹת לְהִיּוֹת לְאָדָם בַּעַת עֲשִׂית הַמִּצְוֹת.

דבריו אלה נאמרים בהקשר לתאורו הנפלא ונורא ההוד, שכל המצוות הקשורות ותלויות "במקור שרשן העליון בסדרי פרקי המרכבה ושעור קומה של העולמות כלם", וכל מצוה פרטית כוללת בשרשה רבי רבבות כחות ואורות מסדרי השעור קומה'.

כאשר עושה האדם את רצון קונו יתברך, ומקיים באחד מאבריו את אחת ממצוות ה', הוא גורם בכך תקוה, עליה ותוספת אור וקדושה בעולמות העליונים. איכות ההשפעה של המעשה נקבעת על פי אופן עשיית המצוה - לפי רב ההזדככות וטהרת קדשת המחשבה הנלווית לקיום המצוה, וכפי ערך ההתעלות הנגרמת על ידו בעולם העליון, נמשכת מזה קדושה וחיית על האדם. כאשר מקיים כל המצוות בשלמות בכל פרטיהן ודקדוקיהן, בעצם המעשה - כאשר נלווה אליו עצם טהרת וקדשת המחשבה - הוא מתקן כל העולמות והסדרים העליונים, בעצמו נעשה בכל כחותיו ואבריו מרכבה להם, ומתקדש מקדשתם העליונה.

בזה מתבאר נסח ברכת המצוות "אשר קדשנו במצוותיו", וכן נסח התפלה "קדשנו במצוותיך", כשעולה בדעתו של אדם לעשות מצוה, מיד עושה הדבר רשם במקור שרשה העליון והוא ממשיך על עצמו משם אור מקיף, וקדושה עליונה חופפת עליו ומקיפה אותו.

על זה אומרת הגמרא (יומא לט, א): "אדם מקדש עצמו מלמטה - מקדשין אותו מלמעלה". והינו מלמעלה - משרש העליון של המצוה. על ידי קדושה זו ועל ידי האור המקיף, דבוק האדם בפניכול בו יתברך גם בחייו, על כך נאמר 'ואתם הדבקים בה' אלקיכם' גם בעודכם 'חיים כלכם היום'.

הגר"ש הומינר זצ"ל בספרו 'עולת תמיד' על התפלה (פרק ד) מוסיף על דברי בעל נפש החיים, שלפי דבריו יתבאר גם המשך ברכת

וזהו ההבדל בין עשית עברה לעשית מצוה, דהנה אמרו חז"ל (יומא פו, א) כיון שעבר אדם עברה ושנה בה - נעשית לו כהתר, ובאור הענין שבתחלה כאשר אדם עובר עברה, יש לו הנאה בעשית העברה, כיון שבא לו אז פתוי היצר המכניס לו תאוה לעבר העברה, אבל כאשר הרגל אין טועם טעם חטא - כיון שאין עושה כן על ידי הסתת היצר אלא מרצונו. אבל בעשית מצוה, להפך - בתחלה הוא מצטער, כיון שצריך לכך את יצרו, וזה מונע אותו מהנאת המצוה, אבל לאחר שהתחיל בעשית המצוה - ואין היצר מהנה כבר אכו נגף עבורו, אזי יש לו הנאה גדולה.

וזה שאמרו חכמינו (פסחים נ, א): "לעולם יעסק אדם בתורה ומצוות אפלו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה", והינו דאף שעקר המצוה לעשותה לשמה, אפלו הכי דבר גדול למדונו, שאי אפשר ללכת למדרגה העליונה שהיא לשמה, אם לא יתחיל בעסק התורה אפלו שהיא שלא לשמה.

וענין זה נרמז בפסוקים אלו: "את משפטי תעשו ואת חקתי תשמרו ללכת בהם... ושמרתם את חקתי וכו' וחי בהם", ראוי לכם לשמר ולעשות את החקים והמשפטים בתחלה בלא חיות והתלהבות, וכל זאת על מנת 'ללכת בהם', להתעלות למדרגה הגבוהה של 'ושמרתם את חקתי וכו' וחי בהם', שתגיעו לידי עשית המצוות בהתלהבות ובחשק.

'וחי בהם' - שפע והארה המשתלשלים מהמת המצוה

הגאון רבי חיים מוולוז'ין זצ"ל בספר 'נפש החיים' (שער א פרק ו) מבאר מקרא זה לפי פשוטו: אדם המקיים מצוה - חי בתוכה ממש, כלומר מקוץ בקדשתה, וסביבו אור גן עדן.

נתחדש בקרבנו, וזה שאמר הכתוב 'אשר יעשה אתם האדם וחי בהם' - בהם הינו בתוכם ממש, שהוא מסבב אז בקדשת המצוה ומקור באוירא דגן עדן". הינו שאדם העושה מצוה, הרי הוא ממש כחי בתוך המצוה, קדשת המצוה אופפת אותו, ושומרת עליו לבל יחטא, ואף מעודדת ומלהיבה אותו לזכות במצוות נוספות.

ועל דרך זו באר הגאון רבי רפאל הכהן מהמבורג זצ"ל בספרו 'מרפא לשון' (עמוד התשובה), לשון המשנה (אבות ד, ב): "בן עזאי אומר הוי רץ למצוה קלה ובורח מן העברה, שמצוה גוררת מצוה ועברה גוררת עברה". ולכאורה היה צריך לכתב ההפך: 'הוי בורח מן העברה ורץ למצוה קלה', שהרי סור מרע קדם לעשה טוב.

אלא כונת התנא היא, כאשר רואה אדם שיצרו מסיתו לעבר עברה, עליו לרוץ ולעשות מצוה כל שהיא, אפלו מצוה הקלה ביותר, ועל ידי זה יהיה לו כח לברח מן העברה שיצרו מסיתו לעשותה, שהרי אמרו חז"ל (יומא לט, א): "אדם מקדש עצמו מעט - מקדשין אותו הרבה, מלמטה - מקדשין אותו מלמעלה, בעולם הזה - מקדשין אותו לעולם הבא". וזהו שהטעים התנא 'שמצוה גוררת מצוה', שאם עשה מצוה אחת, המצוה הזו שקדש את עצמו בה, היא הגורמת ומסיעת לו מלמעלה לעשות עוד מצוה אחרת, ולהפך להמנע ולברח מן העברה.

מצוה גוררת מצוה

וכן כתב הגר"א זצ"ל (משלי א, כג): "כל דבר שאדם עושה, נותנים לו רוח ממרום והוא המסיע אותו לעשות דברים עוד כאלה, וזה הרוח אינו נח ושקט עד שעושה עוד דברים כאלה, והוא נהנה מהם, ומזה יש לו נחת רוח - הן בדבר מצוה או בדבר עברה, וזהו 'עברה גוררת עברה' ו'מצוה גוררת מצוה'.

המצוות 'וצונו וכו', כלומר שאין כוונתנו בעשיית המצוה לצרף עצמנו דהינו שיתקדש גופנו ושנהיה במעלה עליונה, אלא 'וצונו' - מפני שכך צונו ה' יתברך בגזרת מלך על עבדיו, הקדשה והתעלות הגוף והנפש ממילא באות על ידי מעשה המצוות בחסדו הגדול, וכמו שכתב בנפש החיים "והאדם הישר העובד האמת, לא יפנה דעתו ומחשבתו בעת עבודתו לו יתברך שמו אפלו כדי לעלות ולטהר גופו ונפשו, אלא שיעלה טהר מחשבתו ויפנה כוונתו למעלה, לתקון וטהרת העולמות הקדושים".

[באור נוסף ל'אשר קדשנו במצוותיו' מבאר הגר"ש הומינר, דכידוע שיש מצוות שהתורה חוזרת ומזהירה עליהן כמה פעמים, כמו כן יש בתורה צווים ואזהרות כוללים אשר גם כן נכפלו פעמים רבות, נמצא אם כן שאין אפלו מצוה אחת שלא נצטוינו עליה בכמה צווים ואזהרות, וכל כך למה? אלא ככל שירבו האזהרות מתוספת קדשה בקיום המצוה, על זאת מודים אנחנו באומרו 'אשר קדשנו במצוותיו', שעל ידי רבוי הצווים הוסיף לנו קדשה. ואחר כך אומרים 'וצונו' שאפלו בפעם אחת שהוא צוה אותנו על עשיית המצוה היינו כבר שומעים לקולו ומקיימים כל מה שגזר עלינו, אלא שהוא בחסדיו הרבים הוסיף לנו צווים רבים על מצוה אחת כדי להוסיף עלינו קדשה עליונה עד מאד (לקח טוב)].

'וחי בהם' - לחיות בתוך קדשת המצוה

ומוסיף בספר 'נפש החיים' (שם) להאיר בגון נוסף את משמעות צווי התורה 'וחי בהם' - והוא שאור הנזכר לעיל, מסייע למתחיל במצוה לגמרה, ועל ידי גמר המצוה מתחזק האור עוד יותר והלב נמשך לקיים מצוות נוספות, כאומרו ז"ל 'מצוה גוררת מצוה': "וכאשר ישים אליו לבו בעת עשיית המצוה, יבין וירגיש בנפשו כי הוא מסבב ומלבש כעת בהקדשה, ורוח נכון

עדין לא התפלל מנחה ועוד מעט יפנה היום.

הפעם גרמה תפלת המנחה למפנה כפיר בלב המלשין... מחשבותיו התחילו להתרוצץ במחו אנה ואנה, מעלליו הרעים התחילו לפתע להעיק עליו ללא נשא, וכאשר הגיע לברכת 'סלח לנו' החלו כליותיו ליסרו: "חוטא שכמותך, כיצד אתה מבקש מהקדוש ברוך הוא שיסלח לך, בעוד שברגע זה הנך מכין עצמך בדרךך כדי להלשין על אחיך מבני ישראל, והנך מוסיף חטא על פשע?" מכיון שנכנסו הרהורי תשובה בלבו, שוב לא נתנו לו מנוח, וכל העברות שעבר עד עתה החלו לעלות בזכרונו והציקו לו מאד, עד כי החליט החלטה נחושה, כי מעתה כל מה שיעבר עליו - לא ילשין שוב על איש מבני ישראל.

שומרי ראשו שהבחינו בו כי מאריך יתר על המדה בתפלתו, ולא עוד אלא שהוא משמיע גניחות ויללות, הבינו כי משהו אינו כשורה עמו. הם החליטו להמתין ולראות כיצד יתנהג אחרי התפלה, ולפי זה יתכננו את צעדיהם הבאים.

לאחר שסיים את תפלתו, שאלוהו? מה ארע לך היום, שהארכת כל כך בתפלתך? חש אני מאד בראשי - השיב להם - וברצוני לשוב לביתי. מבקש אני מכם שתלונני חזרה לביתי, אנוח מעט ואשוב לאיתני ומחר אסע אתכם.

מלוי הבינו מיד כי רק אמתלה בפיו, וכי מבקש הוא להשתמט מהם, לאחר שהתחרט על פונתו להלשין. לא - נענו אליו - עליך לבוא עמנו, ואת כל ההתנצלות שלך תביא לפני האדון, באם יקבלם נניח לך ללכת לחפשי.

בלית ברירה עשה עמם את דרכו אל המושל, חרדה מלאה את לבו כאשר הרהר מה מצפה לו בביתו של אותו עריץ ואכזר, אך מנוי

וכל דבר עברה שהיא גדולה, גם הרוח הבא ממנה היא גדולה ומתאנה יותר לעברה עוד. וכו בדבר מצוה גדולה, בא רוח ממקום קדוש מאד ומתאנה מאד למצוה, ונהנה מאד מחמת זה ממצוות. וידוע שמצוה הגדולה מכל המצוות היא למוד התורה, ולהפך דברים בטלים וליצנות שזהו הפוף התורה, ולכן יש הנאה מדברים בטלים וליצנות יותר מכל העברות, אף שאין בזה עולם הזה כלל, אף מחמת שהרוח הטמאה גדולה עד מאד והיא כמעין הנובע, הפך התורה שהיא כמעין הנובע.

ונסים במעט ספורים המעוררים את מעלת 'מצוה גוררת מצוה'.

מספר על יהודי אחד שהתדרדר מטה מטה, והגיע למצב שהיה מלשין על אחיו היהודים בני עירו בפני מושל העיר. הוא היה מוציא דבתם רעה, וכלם התרחקו ממנו ולא אבו לעמד בארבע אמותיו. מבטי שנאה ומשטמה היו מתלויים אליו דרך קבע, אף הלה המשיך במעלליו הרעים ללא חת.

המושל עצמו העמיד לרשותו שני גברים חסונים אשר שמשו לו כשומרי ראש מפני מתנכליו היהודים, וכך הטילו פחדם ומוראם על פני כל לבל יגעו בו לרעה.

פעם הגיעה לאזניו ידיעה חשובה, אשר בטוח היה כי יזכה לקבל עבורה פרס חשוב מהמושל. הוא הודיע לשומרי ראשו כי ברצונו לסע למושל, ולכן יכינו עצמם לדרך. המלשין היה מתירא מפני תושבי העיר, ורגיל היה לצאת לדרך בעוד היום גדול, כי בלילה היה מסתגר בביתו.

כאשר עברו כברת דרך, הגיעו לבית מלון גדול בו היו רגילים לפוש שעה קלה מטרח הדרך. כיון שהשמש נטתה לערב ומחציתה כבר שקעה בפאתי מערב, נזכר המלשין כי

חכה עליה עד שתחזר, אף לפתע החלו הסוסיים להשתולל והוא החל לרוץ אחריהם כדי לתפסם ולרסנם. גם היא נסתה לרדף אחריהם, אלא שטעתה בדרךפה ועתה היא קופאת כאן מקור.

הפשיט היהודי את אדרתו מעליו, והושיט לה כדי שתתעטף בה. גם הזמין אותה על מרכבתו, ותוך זמן קצר הביא אותה לביתה. הבעל הנדהם הודה לו במלים נרגשות על מעשה החסד הנפלא שלו, ונפרד ממנו בהתרגשות.

היהודי חזר לביתו שמח וטוב לב על שזכה להציל נפש יהודית מסכנה. אף כאשר הגיע לביתו, החל כל גופו לקדח מחם, בגלל הצטננות עזה שלקה בה לאחר שהפשיט ממנו את מעילו החם ומסרו לאשה.

כאשר פשטה השמועה ברחבי העיר, כי המלשין שהציק להם כל השנים חלה בהצטננות קשה, שמחו היהודים מאד. הם לא ידעו על מהות השנוי שהתחולל בו במשך הלילה וכי נהפך והיה לאיש אחר. השמחה גדלה ורבתה כי הנה בקרוב יהיו פטורים מהסיוט הנורא, ויוכלו לחיות חיים חפשיים בלי פחד ממלשינות ועלילות שוא.

בערבו של אותו יום יצאה נשמתו של בעל התשובה, לשמחת תושבי העיר. אף נבצר היה מהם לבזותו כפי שתכננו, לאחר שחזקה עליהם פקדת רבם לבל יהיו איש מתושבי העיר לגרם לו בזיון, כי בודאי יקבל את ענשו מן השמים, ואין לבני האדם על הארץ לעשות דין לעצמם. אנשים רבים התקבצו להלוויתו, וכלם שתפים לשמחה הגדולה שהתפטרו מהאדם שהציק להם כה רבות.

בעל האשה אותה הציל הנפטר בלילה שלפני מיתתו - כהן היה, ומכיון שאשת כהן שנאנסה אסורה לבעלה, הלך הבעל לשאל את פי הרב, אם מתר לו לגור עם אשתו, שהיתה

וגמור היה עמו לעמד בחרוף נפש תחת כל לחץ שיפעיל עליו האדון, ועל אחיו לא ילשין.

כאשר נכנס לבית המושל יחד עם מלווי שומרי ראשו, פנה אליו האדון: מה חדשות בפיר? אין בפני חדשות מיחדות - השיב בשפה רפה.

לאיזו מטרה טרחת, אם כן, לבוא דרך כה ארכה אל ביתי? שאל אותו המושל.

כאן התערבו שומרי ראשו, וספרו לו על כל מה שעבר עליהם בדרך, כי מתחלה הודיע להם על ידיעה חשובה ביותר שהאדון ישמח עליה מאד, אולם באמצע הדרך בעת שעמד בתפלה, התחרט על כוננתו. הם תארו לפניו כיצד התנהג בשעת התפלה באנחות ובכיות, ובסיומם התפלה נסה לפתותם שיניחו לו לשוב לביתו מתוך אמתלה להתחמק.

הפעם חיב אתה לספר מה שהיה באמתחתך - פסק העריץ. ברם היהודי שהחליט מכבד לעמד בעקשנות מול שדוליו, ולא להרתע מאיומים במכות וביסורים - סרב בתקף לספר מה שהיה בידו להלשין. כאשר ראה כי שדוליו לא יניאו את היהודי מעקשנותו, צנה על עבדיו להפליא בו את מכותיהם. אף היהודי קבל את הכל באהבה, באמרו שיהיו המכות הללו כפרה על כל מה שחטא. בראותו כי כל האמצעים החריפים שנקט לא הועילו, שלחו בחרפה מביתו, ואכן הוא עלה על עגלתו וחזר אל ביתו.

לאחר שהרחיק מבית המושל, קלטה אָנו קול יללה מחרידה. לפי הקריאות הנואשות יכול היה לשער כי קולות אלה הם של אשה הנמצאת במצוקה ומשועת לעזרה. הוא הפנה את סוסיו לעבר הקול עדי הבחין בדמות אשה הנצבת בכפור הלילה וכלה רועדת מקור. האשה ספרה לו, כי בנסעה יחד עם בעלה בדרך, נעצרו כאן, ובעלה

לא ראו דף גמרא, ומלמד אותם, מתוך תקווה שהמאור שבתורה יחזירם למוטב.

פעם אחת ישב האיש בבית המדרש שבבנה, והמתין לבחורים. אולם מתוך כל הקבוצה שהיתה אמורה לבוא, הגיע רק בחור אחד... בתחלה המתין האיש, וקוה שבמהרה יכנסו המאחרים, אולם לאחר המתנה חסרת תוחלת, הוא הבין שאף אחד מהם אינו מתכוון לבוא היום.

הבחור שהגיע, ניסה לשכנע אותו ללמד לכל הפחות אתו, אך הרב פאלוף סרב, והחליט לצאת לרחוב ולמצא עוד מישהו שישתתף בשעור.

השנים עלו אל הרחוב החשוף, אך גם שם לא היה איש. שוב ניסה הבחור לדבר על לבו, ולשכנע אותו שאין הדבר נורא כל כך, ובאפשרותם ללמד יחד, אולם היהודי סרב לשמוע על כך ואמר לו: לא ולא, עלינו לזכות יהודים נוספים.

לאחר מחשבה קצרה, החליט לדפק על דלתות בתייהם של האנשים, ולאסוף על ידי כך אנשים ללמד. למרות תחושת הבושה שחש הבחור, הוא החליט להצטרף אליו.

השנים נכנסו לבנין הקרוב ביותר אליהם, ונקשו על הדלת הראשונה שנקרתה לפניהם. לאחר מספר דקות נפתחה הדלת בידי אדם חלוני ששאל לרצונם, והיהודי הציע לו בפשטות לבוא ללמד אתם תורה.

למשמע הדברים, החויר החלוני כסיד, ונראה היה כאדם העומד להתעלף. זעה קרה בצבצה ממזרחו, והשנים מהרו להגיש לו כסא וכוס מים.

כאשר נרגע מעט והצבע שב אל פניו, הוא סמן להם בידו, והוביל אותם אל החדר הפנימי. הוא הראה להם חבל ואמר להם: דעו לכם, בערב זה, הגעתי למצב נפשי קשה

ביחידות במחצתו של המלשין, החשוד לעבר על כל עברות שבתורה. הרב לא רצה לסמוך על דעתו בלבד, והחליט לערוך שאלת חלום שיודיעו לו מן השמים אם טהורה היא האשה לבעלה או לא.

מן השמים גלו לרב, כי היהודי שב בלב שלם בתפלת המנוחה האחרונה שלו, כיצד עמד בנסיון בבית האדון וחרף כל היסורים הנוראים שסרוהו, לא הלשין על אחיו. ומכיון שזכה לעמוד בנסיון, הרי מצוה גוררת מצוה, הזמינו לו מן השמים מצות הצלת נפשות, וזכה להציל את האשה מסכנת קפאון. וכדי שלא ישוב לכסלה, ויהיה מזמן לחיי עולם הבא - החליטו לסלקו מן העולם.

בעת שהתיצבה נשמתו בפני בית דין של מעלה - ממשיכים לגלות להרב - הגיעו לגיונות של מלאכי חבלה שנובראו ממעשיו הרעים, וקטרגו עליו. מדת הדין תבעה להענישו בכל חמר הדין. אולם אותה שעה הגיע המלאך שנוברא ממצות הצלת נפש האשה, ולמד עליו סגוריה. כאשר עדין הכריעה כף החובה - חזר והתיצב אותו מלאך טוב ובגידו אדרתו של הנפטר שהלביש בה את האשה. כן הניחו על כף המאזנים את העגלה והסוסים שהציל על ידם את האשה. וכך הכריעו כל אלה את הכף לטובה.

כעת - מסימת תשובת החלום - נהנה הלה מזיו השכינה ונמצא במחצתם של בעלי התשובה הגדולים בגן עדן.

בשבת שובה שנת תשס"ט, נפטר בתל אביב הרב פאלוף זצ"ל, יהודי יקר שהשקיע רבות במשך כל חייו בקרוב צעירים חלוניים לדרך התורה. הוא הקים במקום מגוריו - בשכונת רמת החיל, מקום תורה במקלט מתחת לפני הקרקע, ובו היה אוסף בחורים שממיהם

ביותר, עד שהחלטתי שאיני מסגל לשאת יותר את מצבי, ועל כן אטל את נפשי.

הנדיב ושאלו: "האם סבור אתה שלתרם מיליון דולר זו מצוה?".

באמצעות חבל זה, הייתי צריך להתאבד, אולם רגע לפני כן לחשתי ואמרתי: רבוננו של עולם, אם אתה קיים, אנא, שלח לי מסר קטן ואני מבטיח לך שאחזור אליך!...

המלוים, שכלל לא צפו לשאלה מעין זו, נבוכו. אחדים מהם נסו לומר: "בדאי זו מצוה, וכי יעלה על הדעת שאין זו מצוה לתרם תרומה גדולה כזו עבור תורה?".

תוף כדי אמירת הדברים, שמעתי את הדפיקות שלכם, ואתם קראתם לי לבוא ללמד תורה... אותו יהודי, שחיו הפיזיים וגם הרוחניים נצלו, זכה לשוב בתשובה שלמה, והיום בביתו נמסרים שעורי תורה.

"רוצה אני ראיה שזו מצוה!" - הגיב רבנו לדבריהם.

ראה מה זכה אותו רב, שרצה לעשות מצוה אחת של זכוי הרבים, ובזכות זה הציל נפש מישראל ממיתה גשמית ורוחנית...

שתקו הנוכחים, ואז התחיל רבנו ואמר: "המשנה אומרת 'מצוה גוררת מצוה'. אם אכן התרומה שתרמת נחשבת למצוה, הבה ונראה אם היא תגדר בעקבותיה עוד מצוה, ואתה תסכים להתחייב לתת עוד מיליון... אם תסכים, נוכח שאכן זו מצוה..."

העשיר נענה, התחייב על מיליון נוסף - וזכה לברכה חמה מרבנו.

לרב, קבלת תרומה בסך גבוה במיוחד, יוצרת בקרב המקבלים כבוד גדול כלפי התורם. הם חוששים מפני כל אמירה ותגובה שלא תמצא חן בעיניו, ואולי חלילה תגרום לו למשוך את תרומתו ולהתחרט עליה.

ה' יזכנו להתחזק בצווי זה של 'וחי בהם', שנקיים את המצוות בחיות, באהבה ובחשק, ונשיש עליהם כמוצאי שלל רב, וכך נזכה לכל השפעת החיות הרוחנית והגשמית המשתלשלת מעשית המצוות, קדשתן תסבב אותנו תמיד, תגן ותציל אותנו מן החטא ומו הפרענות, ונזכה לקבל את הרגל הנפלא 'שביעי של פסח' בשמחה ובששון, ולהשיג את ההארה המפלאה הבאה בעקבות מועד זה, שהוא היום השביעי, בבחינת 'מעין עולם הבא', עד ירחם ה' ובחמלתו הרבה יחינו ויזכנו לימות המשיח, לבנין בית המקדש ולחיי העולם הבא, אמן ואמן.

הגאון רבי אהרן יהודה ליב שטיינמן זיע"א, אשר לא חת מפני איש, לא נרתע מאמירת דעתו בצורה חד משמעית, שאינה משתמעת לשתי פנים, גם כאשר עמדו על הפרק תרומות של סכומים עצומים.

כך למשל, ספר רבי מרדכי בלוי שליט"א, כי באחד הימים הובא לפניו נדיב, שתרם סכום של מיליון דולר עבור אחזקת תורה, ומליון בקשו שהרב יברכו. פנה רבנו אל

בשורת טובה לאוהבי התורה ולומדיה

לה"י בני"י עמ"י עש"י

בסיעתא דשמיא בקרוב רוצים להדפיס
את סדרת הספרים החדשה

"אשיחה בחוקיך בהלכה"

חמשה כרכים
לסדר פרשיות השבוע

מהרב אורן נזרית שליט"א

נדבך נוסף חשוב מאוד לסדרות הספרים
"שיחות חיזוק", "אשיחה בחוקיך" ועוד מהמחבר

וכעת מבקשים לזכות
את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף
בהדפסת סדרת הספרים
"אשיחה בחוקיך בהלכה"
ניתן לזכות בהוצאת הסדרה
או בפרשיות
ולהקדישן לברכה הצלחה
ולעילוי נשמת וכיו"ב

הספרים מעוטרים
בהסכמת הגולי הגור שליט"א
והתקבלו כס"ד באהבה רבה
בהיכלי התורה

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

לה"ו בינ"ו עמ"י עש"ו

בשורה טובה לאנשי התורה ולומדיה

בסיעתא דשמיא יצא לאור עולם סדרת הספרים

"אשיחה בהקיד"

על פרשיות השבוע באגדה

מתוך סדרת הספרים אשיחה בהקיד באגדה ובהלכה

מהרב אורן נזרית שליט"א

הספרים מעוטרים בהסכמת גדולי הדור שליט"א מלאים בהלכות בקניני תורה ובדרכים לעבודת ה' יתברך משולבים בסיפורים על גדולי ישראל ודרך עבודתם

וכעת מבקשים לזכות את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף

להשלים את סדרת הספרים בהלכה לזיכוי הרבים
וזכות לימוד התורה וזיכוי הרבים תגן בעדכם
ניתן להקדיש פרשיות
לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב

052-7627127 אש.ש. אש.ש. X

לקבלת גיליונות אלו חינם
יש לשלוח בקשה למייל:
toraoren@gmail.com

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000